

የቅዱሳን መጻሕፍት ጥናት

ሰባተኛ ክፍል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ

(ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

የቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ነገረ መጽሐፍ ቅዱስ ሁለት ሰባተኛ ክፍል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰንበት
ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ)
የሰንበት ት/ቤቶች አንድነት የተዘጋጀ ጳጅ፲፭ ዓ.ም

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ያግኙን

Email

office@eotc-gssu.org

YouTube

<https://www.youtube.com/channel/UCZl-WxxCvV2UzcSz1Qxh6UAg>

Facebook

<http://facebook.com/EOTC.GSSU>

Telegram

<https://t.me/EOTCNSSU>

Website

<https://eotc-gssu.org/a/>

Twitter

https://twitter.com/tibeb_felege

Copyright ©

2015 E.C

ብጽዕ አቡነ ማትያስ ቀዳማዊ
ፓትርያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ
ሊቀ ጳጳስ ዘአክሱም ወዕጨጌ ዘመንበረ ተክለ ሃይማኖት

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

ብጹዕ አቡነ አቡነ አብርሃም
በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ
ቤተ ክርስቲያን መንበረ ፓትርያርክ
የጠቅላይ ቤተ ክህነት
ዋና ሥራ አስኪያጅ እና የባሕር
ዳር ሀገረ ስብከት ሊቀ ጳጳስ

ብጹዕ አቡነ ቀሌምንጦስ
በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ
ቤተ ክርስቲያን መንበረ ፓትርያርክ
ጠቅላይ ቤተክህነት ጽሕፈት ቤት
የሰንበት ትምህርት ቤቶች ማደራጃ
መምሪያና የሰሜን ሸዋ ሀገረ
ስብከት ሊቀ ጳጳስ

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ
የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

መክሥተ አርዕስት (ማውጫ)

ምዕራፍ አንድ

የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና	፩
፩.፩ ቀኖና ምንድን ነው?	፩
፩.፪ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉ መጻሕፍት ስያሜ	፫
፩.፫ የብሉይ ኪዳን ቀኖና መጻሕፍት	፬
፩.፬ የሐዲስ ኪዳን ቀኖና መጻሕፍት	፭
፩.፭ አፓክሪፋ	፮
፩.፮ ፓሲዲግራፊያ	፯
፩.፯ ሌሎች ቤተእምነቶች የሚቀበሏቸው መጻሕፍት ብዛት	፲፩
፩.፰ የመጽሐፍ ቅዱስ መሰባሰብና መዘጋጀት፣	፲፪
፩.፱ በቅዱሳት መጻሐፍት ላይ የሚነሱ	
ጥያቄዎች መልሶቻቸው	፲፫
፩.፲ የሰማንያ አሐዱ መጻሕፍት ዝርዝር	፲፭
፩.፲፩ የቅዱሳት መጻሕፍት ትውፊት	፲፰
፩.፲፪ የመጽሐፍ ቅዱስ ከትውልድ ወደ ትውልድ መተላለፍ	፳
፩.፲፫ የቅዱሳት መጻሕፍት መመዘኛ (ቅዱሳን አባቶች	
እውነተኞቹን መጻሕፍት ከሐሰተኞቹ የለዩበት መንገድ)	፳፩
ምዕራፍ ሁለት	
የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕል	፳፫

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

፪.፩ የእስራኤላውያንና የኢትዮጵያውያን

የባሕል ትስስር

ጳ፫

፪.፪ የዕብራይስት ስም አወጣጥ

ጳ፬

፪.፫ የአነጋገር ዘይቤ

ጳ፭

፪.፬ አመጋገብ

ጳ፱

፪.፭ ሐዘን

፴፪

፪.፮ የቤት አሠራር

፴፭

፪.፯ በዓላት

፴፮

፪.፰ ሠርግ

፴፰

፪.፱ የበግ እረኛ

፴፱

፪.፲ ጫማ ማውለቅ

፵

፪.፲፩ በኩር

፵፩

፪.፲፪ ወንድም

፵፪

፪.፲፫ ሴቶችን አለመቁጠር

፵፫

ምዕራፍ ሦስት

የቅዱሳት መጻሕፍት ትርጓሜ ስልት

፵፭

፫.፩ መጽሐፍ ቅዱስ ከቋንቋ ወደ ቋንቋ

፵፭

፫.፪ የመጽሐፍ ቅዱስ ነጠላ ትርጓሜ

፵፮

፫.፫ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሳሌያዊ ትርጓሜ

፵፯

፫.፬ ምስጢራዊ ትርጓሜ

፶፪

፫.፭ የፈርጀ ብዙ ቃላት አጠቃቀም

፶፫

፫.፮ የመጽሐፍ ቅዱስ ዘይቤዎች

፶፬

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

፫.፮ የትርጓሜ አስፈላጊነት **፶፮**

ምዕራፍ አራት

የአንድምታ ትርጓሜ **፶፱**

፬.፩ የአንድምታ ትርጓሜ በቅዱሳት መጻሕፍት **፶፱**

፬.፪ የአንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት **፳**

፬.፫ የግእዝ አንድምታ ትርጓሜ **፳፩**

፬.፬ የግእዝ አንድምታ ዘዴዎች **፳፪**

፬.፭ የግእዝ አንድምታ ትርጓሜ ምንጮች **፳፫**

፬.፮ የቅዱሳት መጻሕፍት አንድምታ ትርጉም በአማርኛ **፳፬**

፬.፯ የአንድምታ ትርጓሜ ዕድገትና መተላለፍ ታሪክ **፳፭**

ምዕራፍ አምስት

የአማርኛ አንድምታ ትርጉም **፳፱**

፭.፩ የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ታሪክና ይዘቶች **፳፱**

፭.፪ የአንድምታ ትርጓሜ ት/ቤቶች **፸፬**

፭.፫ የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ምንጮች **፸፮**

፭.፬ የአማርኛ አንድምታ የትርጓሜ ስልቶች **፸፯**

፭.፱ የአማርኛ አንድምታ የትርጓሜ ስልቶች **፸፯**

፭.፭ የአንድምታ ትርጉም ትምህርት አሰጣጥ ዘዴ **፸፰**

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

የትምህርት አጠቃላይ ዓላማ

፩. የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖናዎችን ያውቃሉ።

፪. የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕልን ይረዳሉ።

፫. ስለ ትርጓሜ ምንነት አጀማመር እና የትርጓሜን ጥቅም በሚገባ ያውቃሉ።

፬. የአበውን የትርጓሜ ስልት ተከትለው ቅዱሳት መጻሕፍትን ያነባሉ።

፭. መሰረታዊ የመጽሐፍ ቅዱስ ቋንቋዎች፣ የመ፣ቅ ከቋንቋ ወደ ቋንቋ መተርጎም የመጽሐፍ ቅዱስ የትርጉም ስልት መጽሐፍ ቅዱስ የመተርጎሚያ ስልቶች እና መርኖች ይዘረዝራሉ።

፮. የአንድምታ ትርጓሜ ምንነትን ያውቃሉ።

መግቢያ

ቅዱሳት መጻሕፍት የመጻፋቸው ዋና ዓላማ ሰዎች ረቂቅ የሆነውን ነገረ እግዚአብሔርን እንዲያውቁ ከእርሱም ጋር እንዲገናኙና አምነውም ድኅነትን እንዲፈጽሙ ነው። ለዚህም ሐዋርያው ቅዱስ ዮሐንስ በወንጌሉ “ነገር ግን ኢየሱስ እርሱ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ታምኑ ዘንድ፥ አምናችሁም በስሙ ሕይወት ይሆንላችሁ ዘንድ ይህ ተጽፎአል።። ዮሐ ፳፩ ፡ ፴፩ በዚህ የክፍል ደረጃ በቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ትምህርት ጠቅላላ ከመጽሐፍ ቅዱስ እና ከትርጓሜው ጋር የሚተዋወቁ ይሆናል።

ይህ መጽሐፍ አምስት ምዕራፎች ሲኖሩት በመጀመሪያው ምዕራፍ የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖናዎችን የሚናገር ይሆናል። በሁለተኛው ምዕራፍ የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕልን በሰፊው የሚያትት ይሆናል። በዚህ ምዕራፍ መጽሐፍ ቅዱስ በዋናነት የተጻፈው የዕብራውያንን ባሕል መሠረት አድርጎ በመሆኑ የዕብራውያንን ስም አወጣጥ ፣ አነጋገር ፣ አመጋገብ ፣ ሐዘናቸውንና የሠርግ ሥነ ሥርዓታቸውን ፣ ቤት አሠራር ፣ የሚያከብሯቸውን በዓላትና ሌሎችንም ባሕሎች የሚዳስስ ይሆናል።

በሦስተኛው ምዕራፍ የትርጓሜ ስልቶችን የሚያስተዋውቅ ሲሆን የነጠላ ትርጓሜ ፣ ምሳሌያዊ እና ምሥጢራዊ ትርጓሜ ምንነታቸው ፣ የፈርጀ ብዙ ቃላት አጠቃቀም እንዲሁም የመጻሕፍት ዘይቤዎችንና የትርጓሜ አስፈላጊነት ተዳስሰዋል።

በቀጣዮቹ ሁለት ምዕራፎች የአንድምታ የትርጓሜ ስልቶችን አስመልክቶ ሰፊ ክፍል የያዘ ሲሆን ምዕራፍ አራት የግእዝ የአንድምታ ትርጓሜ እንዲሁም ምዕራፍ አምስት የአማርኛ የአንድምታ ትርጓሜ ምንነትን የሚያሳይ ይሆናል።

ምዕራፍ አንድ

የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና

፩. ፩ ቀኖና ምንድን ነው?

ቀኖና የሚለው ቃል ካኖን የሚለው የግሪክ ቃል ሲሆን ትርጉሙም መቃ ወይም መለኪያ፣ ሽምቦቆ፣ ዘንግ ማለት ነው። የመጽሐፍ ቅዱስ ቀኖና ስንልም መጽሐፍ የያዘውን የመጻሕፍት ቁጥር /ልክ/ ብዛት ያመለክታል። እንደሚታወቀው መጽሐፍ ቅዱስ የብሉይ ኪዳንና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት የያዘ ሲሆን በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን ቀኖና መሰረት ብሉይ ኪዳን ፵፮ ሐዲስ ኪዳን ፴፭ በድምሩ ፹፩ መጻሕፍትን ትቀበላለች። ፍት.ነገ. አንቀጾ ፪

የቤተ ክርስቲያን ቀኖና ሲባል ሥርዓተ ቤተ ክርስቲያን፣ የቤተክርስቲያን ህግ፣ ቀጥተኛ እምነት (ዶክትሪን doctrine) ለማለት ነው። የኒቂያ ጉባኤ ቀኖና ይባላል። የማይለወጠው መሰረተ ሃይማኖት ደግሞ ከተባለ መጽሐፍ ቅዱስም በቁጥር፣ በተራ፣ በጠቅላላ ይዘቱ የተመጠን የተለካ የተቃናም ነውና ቀኖና ይባላል። ይህም ስያሜ ለመጽሐፍ ቅዱስ የተሰተው በ፬ኛው ምዕተ ዓመት ገደማ እንደሆነ የቤተ ክርስቲያን ሊቃውንት ያስረዳሉ። "ቀኖናውያት ውዱሳት መጻሕፍት" ሲባል የተደነገገ፣ ፍጹም ተቀባይነትና ስልጣን ያላቸውን በእግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን መጠበቂያና መመሪያ ይሆኑ ዘንድ የተጻፉና የተሰጡ የተለዩ የተመረጡ መጻሕፍትን ያመለክታል።

ቀኖና መጻሕፍት ለምን አስፈለገ?

፩. በእግዚአብሔር መንፈስ በነቢያትና በሐዋርያት አማካኝነት የተጻፉትን ቅዱሳን መጻሕፍት ከሌሎች ተራ መጻሕፍት ለመለየት

፪. በቅዱሳን ጸሐፊዎች ስም ይጽፉ ከነበሩት የስህተት ጽሑፎች እስትንፋስ

እግዚአብሔር የሆኑትን መጻሕፍት ለይቶ ለመቀበል፤

፫. ለቤተክርስቲያን እምነትና ትምህርት መሠረት/አብነት/ የሚሆን የተወሰነ ቅዱስ የሆነ መጽሐፍ እንዲኖራት ለማድረግ ነው። በዚህ መሠረት በተለያዩ ጊዜያት የተጻፉት የብሉይ ኪዳንና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት በኋላ በተነሱት ሊቃውንት አማካኝነት የቀናናው ቁጥር ተወስኗል።

የቀኖና መጻሕፍት መመዘኛዎች

ጸሐፊዎች ቅድስናቸው የተመሠከረ መሆን አለበት። ይዘቱ ከቤተ ክርስቲያን መሠረት ጋር መጋጨት /መውጣት/ የለበትም። በቤተ ክርስቲያን የተመሠከረ መሆን አለበት።

የቀኖና መጻሕፍት ጥቅሞች

ቤተ ክርስቲያን በቀኖናዋ የመጻሕፍትን ቁጥር መወሰንዋ ለክርስቲያኖች ቢያንስ ሦስት ጥቅሞች አስገኝቷል።

፩. ጥበቃ፦ ቤተ ክርስቲያን የቅዱሳት መጻሕፍትን ቁጥር ወስና ባትጠብቅ ኑሮ በየዘመናቱ እንደተነሱት መናፍቃን ብዛት ልዩ ልዩ የኑፋቄ ትምህርቶች በተሰገሰጉ ነበር።

፪. ውርስ፦ ቤተ ክርስቲያንን ሊያጠፉ የተነሱ መናፍቃንና ዓላውያን ነገሥታት የመጀመሪያ ዓላማቸው ቅዱሳት መጻሕፍትን መቆነጻጸል ማጥፋት ነበር። ነገር ግን ቤተ ክርስቲያን በዋሻ በፍርክታ በልጆቿ ልቦና አሳድራ በማቆየቷ ከትውልድ ወደ ትውልድ ሊተላለፉ በቅተዋል።

፫. ማረጋገጥ፦ በኑፋቄ ትምህርት የተሞሉ መጻሕፍት ከእውነተኛው መሠረተ እምነት ጋር በማስተያየት ሐሰተኝነታቸውን ያረጋገጠች ቤተ ክርስቲያን ናት። ሠለስቱ ምዕት፦ “ከሃድያን ካስቀመጧቸው የሐሰት

መጻሕፍት የወሰደና ንጽሕት የእግዚአብሔር መጽሐፍ እንደሆነች አድርጎ ሕዝቡን ለማሳሳት ወደ ቅዱስ እግዚአብሔር ቤተ ክርስቲያን ያስገባ ሰው ቢኖር ይለይ።” ፍትሐ ነገስት አንቀጽ ፪፥፲፱

፩.፪ .መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉ መጻሕፍት ስያሜ

መጽሐፍ ቅዱስ የብዙ ቅዱሳት መጻሕፍት መድብል (ስብስብ) ነው። በአንድ ወቅት ብቻ ተጠርዞ የተገኘ ወይም የተሰጠ አይደለም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉ መጻሕፍት በጸሐፊዎች፣ በይዘታቸው እና በከተሞች ስያሜ ተሰጥቷቸው እናገኛለን።

፩. በጸሐፊው ስም የተሰየሙ

መጽሐፈ ኢያሱ - በመስፍኑ ኢያሱ ስም የተሰየመ ነው፣ መጽሐፈ ሄኖክ፣ መጽሐፈ ሳሙኤል፣ መዝሙረ ዳዊት፣ መጽሐፈ ዕዝራ . . . ወዘተ የመሳሰሉትን፣ የቅዱስ ጴጥሮስ፣ የቅዱስ ዮሐንስ፣ የቅዱስ ያዕቆብ፣ የቅዱስ ይሁዳ፣ መልእክታት በጸሐፊዎቹ ስም የተሰየሙ ናቸው።

፪. ከይዘታቸው በመነሳት ስያሜ የተሰጣቸው

- አሪት ዘፍጥረት - የሥነ ፍጥረትን እንዲሁም የነገሮችን ጀማሪ የሚናገር መጽሐፍ በመሆኑ ዘፍጥረት ተብሏል።
- አሪት ዘጸአት - “ዘጸአት” ማለት መውጣት ማለት ሲሆን የእስራኤልን ከግብጽ መውጣት የሚተርክ ነው።
- አሪት ዘሌዋውያን - የአሮን ልጆች ሌዋውያን በእግዚአብሔር ዘንድ ለክህነት የተመረጡ ነበሩ። ይኸ መጽሐፍ ደግሞ ስለ ሲመተ ክህነት /ካህናት አሿሿም/ እና ሊፈጽሟቸው ስለሚገባቸው ሕግጋት የተጻፈበት ነው።
- አሪት ዘኑልቁ - “ዘኑልቁ” ማለት ቁጥር ማለት ሲሆን በዚህ

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

መጽሐፍም እሥራኤል ሁለት ቦታ መቆጠራቸውን ይተርካል።

- መጽሐፈ መሳፍንት - በእስራኤል ስለ ተነሡት መሳፍንት የሚናገር ነው።
- መጽሐፈ ነገሥት - ስለ ነገሥታት ይናገራል።
- መጽሐፈ ምሳሌ - በምሳሌያዊ ንግግር የተነገረ ነው።
- ዜና መዋዕል - በወቅቱ ስለነበሩ ነገሥታት እና ሕዝቦች ይተርካል።
- መጽሐፈ ኩፋሌ - ከኦሪት የተከፈለ ነው።
- የሐዋርያት ሥራ - የሐዋርያትን ገድል ይናገራል።
- መጽሐፈ አስቴር - ጸሐፊው መርዶክዮስ ሲሆንም የሚተርከው ስለ አስቴር ነው።

፫. በጸሐፊው እና በይዘታቸው /በሁለቱም/ የሚጠሩ

መኃልየ መኃልይ ዘሰሎሞን - “መኃልየ መኃልይ” ማለት የመዝሙራት ሁሉ መዝሙር ማለት ነው። ይዘቱ ክርስቶስን እመቤታችንንና ቤተ ክርስቲያንን የሚያወድስ ሲሆን ጸሐፊው ሰሎሞን ነው።

ትንቢተ ኢሳይያስ - ጸሐፊው ኢሳይያስ ሲሆን ይዘቱም ትንቢት ነው።

የማቴዎስ ወንጌል - ጸሐፊው ማቴዎስ ሲሆን ይዘቱ ደግሞ ወንጌል / የምሥራች/ ነው።

የዮሐንስ ራእይ - ጸሐፊው ዮሐንስ ሲሆን ይዘቱም ራእይ ነው።

፬. በከተማ ስም የተጠሩ መጻሕፍት

ከአሥራ አራቱ የቅዱስ ጳውሎስ መልእክታት ውስጥ ዘጠኙ መልእክታት

በተላኩላቸው ከተሞች የተጠሩ ናቸው። እነዚህም፦ ሮሜ፣ ቆሮንጦስ፣ ገላትያ ፣ ኤፌሶን፣ ፊልጵስ፤ ቁላስ፤ ጄኛ እና ጀኛ ተሰሎንቄ ናቸው።

፩. በተላኩላቸው ሰዎች ስም የተጠሩ

ጄኛ እና ጀኛ ጢሞቴዎስ፣ ቲቶ እና ፊልሞና ይጠቀሳሉ። የዕብራውያን መልእክት ደግሞ በተላከላቸው ወገኖች የተጠራው ነው።

፩.፫ የብሉይ ኪዳን ቀኖና መጻሕፍት

የሮማ ካቶሊክ እና የምሥራቅ ኦርቶዶክስ አብያተ ክርስቲያናት ፵፮ የብሉይ ኪዳን የቀኖና መጻሕፍትን የሚቀበሉ ሲሆን አይሁድ እና ፕሮቴስታንቶች ደግሞ ፴፱ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን ይቀበላሉ።

• የፓለሲታይን ቀኖና

በአይሁዶች መካከል ስለ ብሉይ ኪዳን ቀኖና ግልጽ የሆነ ግንዛቤ እስከ ዘመነ ክርስትና ጀኛው ክፍለ ዘመን ድረስ ግልጽ የሆነ ግንዛቤ አልነበረም። በአይሁድ እምነት ሁለት ዓይነት የቅዱሳት መጻሕፍት ቀኖኖች ነበሩ። በ፯ ዓ.ም በረቢ ዮሐንስ ቤን ዛካይ በጃሚኒያ በተደረገ የረቢዎች ጉባኤ ላይ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ብዛትን ፳፬ አድርጎ በቀኖና ወስኗል። እነዚህን ዝርዝሮች የፓለሲታይን (የፍልስጤም) ቀኖና ተብለው ይጠራሉ።

• የአሌክሳንደርያ ቀኖና

ቅድመ ልደተ ክርስቶስ በ፫ኛው መቶ ክፍለ ዘመን በአሌክሳንደርያ የአይሁድ ምሁራን ቅዱሳት መጻሕፍትን ከዕብራይስጥ ወደ ግሪክ ተርጉመውታል። ይህም እስከ ጀኛው መቶ ክፍለ ዘመን ድረስ የቀጠለ ሲሆን የሰባው ሊቃናት ትርጉም (ሴፕቱአንግትስ) እየተባለ ይጠራል። ከፓለስታይን ቀኖና ፯ ተጨማሪ መጻሕፍትን ቅዱሳት መጻሕፍት ናቸው

ብሎ በቀኖና ደንግንል። እነርሱም ፩ኛ እና ፪ኛ መቃቢያን ፣ መጽሐፈ ጦቢት ፣ መጽሐፈ ዮዲት ፣ መጽሐፈ ሲራክ ፣ መጽሐፈ ጥበብና መጽሐፈ ባሮክ ናቸው።

• **ካቶሊክና የፕሮቴስታንት ህትመቶች**

የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የአሌክሳንድርያን ቀኖና ተቀብላ የምትጠቀም ሲሆን ፕሮቴስታንት እና ማርቲን ሉተር የሚቀበሉት የፓለስታይን ቀኖና ነው።

• **የቁምራን ቀኖና**

የቁምራን ቀኖና መጽሐፈ አስቴርን ትቶ የፓለስታይን ቀኖናን የሚወክሉ የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ጥቅሎች ናቸው። የቁምራን ቀኖና መጽሐፈ አስቴርን የማይቀበልባቸው የተወሰኑት ምክንያቶች በመጽሐፉ ምዕራፍ ዘጠኝ ላይ ያለው የፑሪም በዓል አከባበር አንዱ ሲሆን ይህም በዓል በቁምራን ሕብረተሰብ ዘንድ አኗኗራቸውን ሚገልጽ ሆኖ ባለመገኘቱ ነው። ሌላም ምክንያት መጽሐፉ ስመ እግዚአብሔርን ባለመጥቀሱ ነው።

• **የሳምራዊያን ቀኖና**

ሳምራዊያን በቀኖናቸው የሚቀበሏቸው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አምስቱን የሙሴ የኦሪት መጻሕፍት ብቻ ነው።

፩.፩ የሐዲስ ኪዳን ቀኖና መጻሕፍት

• **የቀኖና ምንጮች**

መጻሕፍትን በቀኖና ሰፍሮ የማስቀመጥ ታሪክ በእግዚአብሔር አነሳሽነት በቅዱሳን ሰዎች የተጻፈውን መጽሐፍ የእግዚአብሔር የሆኑት ደግሞ ሰብስበው ጠብቀውታል። ቅዱሳት መጻሕፍትን በቀኖና ሰፍሮ ማዘጋጀት የሚያስፈልጉባቸው ምክንያቶች የመጀመሪያው መጻሕፍቱ

በእግዚአብሔር ነቢያትም እና በሐዋርያት የተጻፉ ትንቢታዊ መሆናቸው ነው። ይህም ትልቅ ዋጋ እንዲኖራቸው አድርጓል። ሁለተኛው ምክንያት በቤተ ክርስቲያን አገልግሎቶች እና ችግሮችን ለመፍታት ልንጠቀማቸው የምንችላቸውን መጻሕፍት ለይቶ ማስቀመጥ ተገቢ በመሆኑ (፪ኛ ጢሞ ፫፡፲፮-፲፯) ሦስተኛው የምንፍቅና እና የክህደት ትምህርትን ከሚያስተምሩ ሌሎች መጽሐፍ መለየት ስለሚገባ እንዲሁም ክርስትናን በዓለም ሁሉ ለማስፋፋት መጽሐፍ ቅዱስን ወደ ሌሎች ቋንቋ ለመተርጎም አመቺ ሁኔታዎችን መፍጠር ስለሚያስችል ነው። በዚህ መንገድ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍትም በቀኖና ተሰፍረው የተዘጋጁ ሲሆን ሁሉም በክርስትና ስም የሚጠሩት አብያተ ክርስቲያናት ኦርቶዶክስ ፣ ካቶሊክ እና ፕሮቴስታንት የሐዲስ ኪዳን መጽሐፍን ፳፮ ቀኖና አድርገው ተቀብለውታል። በታሪክ ይህን የሐዲስ ኪዳን ቀኖና መቼ እና በማን እንደተወሰነ ጥርት ያለ ሐሳብ ተቀምጦ አይገኝም። እነዚህ መጻሕፍት በአብያተ ክራቲያናት በአምልኮ ጊዜያት በሰፊው ይነበቡ ስለነበር በክርስትናው ዘንድ ከቅዱሳት መጻሕፍት ዘንድ ገብተው ሊቆጠሩ ችለዋል።

• ጥንታዊያን

ቀደምት ሐዋርያነ አበው የሚባሉት እንደ ቀለሜንጦስ ዘሮም ፣ አግናጢዮስ ፣ ፖሊካርፐስ ፣ በርናባስ የመሳሰሉት ከብዙ የቅዱስ ጳውሎስ መልእክቶችን በመጥቀስ አንድ ሰው (ጢሞቴዎስ ሊሆን ይችላል) የቅዱስ ጳውሎስ ደብዳቤዎችን ሰብስቦ በአንደኛው መቶ ክፍለ ዘመን መገባደጃ አካባቢ በመላው አብያተ ክርስቲያናት ያሰራጭ ነበር ብለዋል። እንዲህ ያለው የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ስብስብ ግልጽ ማጣቀሻ ሆኖ የሚቀመጠው የመናፍቄ ማርሲዮን ቀኖና ሲሆን በዚህ ቀኖና የሉቃስ ወንጌል እና አሥር የሚሆኑ የቅዱስ ጳውሎስ መልእክታትን ይዟል። ከመልእክታቱ የሚጎድሉት ሁለቱ የጢሞቴዎስ መልእክታት ፣ የቲቶ እና የዕብራውያን መልእክታት ናቸው።

• ሞተራውያን

በ፫ሹ ዓ.ም በሮም የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን የሐዲስ ኪዳን ቀኖናን የሞተራውያን ቀኖና ብላ የተቀበለች ሲሆን በ ፲፯፻፵ ዓ.ም ሙራተሪ በተባለ ግለሰብ ሚላን ከሚገኘው ኤምብሮሲያን ቤተ መጻሕፍት ከዕብራውያ መልእክት ፣ ከሁለቱ የቅዱስ ጴጥሮስ መልእክታት ፣ የያዕቆብ መልእክት እና ፫ኛ የዮሐንስ መልእክት ውጪ ሁሉም የሐዲስ ኪዳን መልእክታት ተዘርዝረው ተገኝተዋል። በ፫ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ፬ቱ ወንጌላት ፣ ፲፫ የቅዱስ ጳውሎስ መልእክታት እና የሐዋርያት ሥራ በቀኖናው ተቀባይነትን ያገኙ ሲሆን በሌሎቹ መጻሕፍት ላይ ሁሉንም ያግባባ ስምምነት የለም።

• የጆሲፈስ ምስክርነት

በ፬ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍትን ቀኖና በታላቁ የቂሳሪያው የታሪክ ምሁር ጆሲፈስ የተደረገ ሲሆን አራቱን ወንጌላት ፣ የሐዋርያት ሥራ ፣ አሥራ አራቱን የቅዱስ ጳውሎስ መልእክታት ፣ ፩ኛ የቅዱስ ጴጥሮስ መልእክት ፣ የዮሐንስ መልእክት እና የዮሐንስ ራእይን በሁሉም ዘንድ ተቀባይነት ያላቸው መሆናቸውን ገልጿል። የተቀሩት የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት የያዕቆብ መልእክት ፣ የይሁዳ መልእክት ፣ ፪ኛ ጴጥሮስ ፣ ፪ኛ እና ፫ኛ

የዮሐንስ መልእክት በሰፊው ተቀባይነትን ያገኙ መጻሕፍት መሆናቸውን ገልጾ በጥቂት የቤተ ክርስቲያን ቀኖና ላይ ክርክር እንዳሉባቸው ይነገራል። ጆሲፈስ ግን እነዚህን መጻሕፍት በቀኖናው እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት ተቀብሏቸዋል።

፩ አፖክሪፋ

አፖክሪፋ የሚባሉት በጥንታዊያን አይሁድ (፪፻፶ ቅ.ል.ክ) እና በክርስቲያኖች (፪፻ ዓ.ም)

ዘንድ እንደ ቅዱሳት መጻሕፍት ተቀባይነትን ያላገኙ መጻሕፍት ናቸው። አፖክሪፋ የግሪክ ቃል ሲሆን ትርጉሙም የተደበቀ ማለት ነው። ይህን ቃል አሁን ባለው ሁኔታ ከቀኖና ቅዱሳት መጻሕፍት የተተወ መጻሕፍትን ለመግለጽ ያገለግላል። በሌላ ቋንቋ አፑክሪፋ የምንላቸው ቁጥራቸው ከአሥራው መጻሕፍት ወገን ያለሆኑ ማለት ነው። እነዚህ መጽሐፍ ጥንታውያን እና መጽሐፍ ቅዱሳዊ ሥር ቢኖራቸውም በውስጣቸው ከያዙት የምንፍቅና ሐሳቦች (በመናፍቃን የተጻፉ) በመሆናቸው እንዲሁም ትክክለኛ ባለመሆናቸው ከቅዱሳት መጻሕፍት ዘንድ እንዲወጡ ተደርገዋል።

የብሉይ ኪዳን አፑክሪፋዎች

- ፩ኛ እዝራ
- ፪ኛ እዝራ
- የሔኖክ መጽሐፎች
- ፬ኛ መቃቢያን (መጽሐፈ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን አይደለም)
- ራዕዩ ባሮክ
- የ፲፪ቱ አበው ቃላት
- የሰለሞን መዝሙር
- የኢሳይያስ ሰማእትነት
- የአዳም እና የሔዋን ታሪክ
- ራዕዩ አብርሃም

- የአብርሃም ቃል
- የነቢያት ሕይወት
- Sibylline of Oracles

የሐዲስ ኪዳን አፑክሪፋዎች

- የያዕቆብ ወንጌል
- የቶማስ ወንጌል
- የዕብራውያን ወንጌል
- የጴጥሮስ ወንጌል
- የቶማስ ሥራ
- የጴጥሮስ ሥራ
- የኢየሱስ መልእክታት
- የጴጥሮስ ራዕይ
- የጳውሎስ ራዕይ

፩.፮ ፓሲዲግራፊያ

ፓሲዲግራፊያ ተብለው የሚታወቁት መጻሕፍት በአጠቃላይ ታላማኒነት የሌላቸው ተመሳሳይ የተጻፉ በይዘታቸውም ኑፋቂን የሚያስተምሩ መጻሕፍት ናቸው።

፩.፮ ሌሎች ቤተ እምነቶች የሚቀበሏቸው መጻሕፍት

አይሁድ ፦ ፴፱የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን ይቀበላሉ። በአይሁድ ቀኖና መጽሐፈ ጦቢት፣ ዮዲት፣ ፩ኛ መቃብያን፣ ጥበብ፣ ሰሎሞን፣ ሲራክ፣ ባሮክ እና ሌሎችንም መጻሕፍትን ከቀኖና ባለማስገባትና አዋልድናቸው በማለት አላካተቷቸውም። ይኸውም አይሁድ ከግሪኮች ጋር ባላቸው የከፋ ጥላቻ ምክንያት እንዳልተቀበሏቸው አንዳንድ ሊቃውንት በድርሳኖቻቸው ዘግቧል። ሌሎች ሊቃውንት ደግሞ ለአይሁድ ባሕልና እምነት የማይስማማ ይዘት እንዳልተቀበሏቸው ዘግበዋል። የአይሁድ መጻሕፍት እስከ ዛሬ ብሉይ ኪዳን ናቸው። የተቀበሏቸው መጻሕፍት ዝርዝር ፴፱ ሲሆኑ በቁጥር ሲገልጹቸው ግን ፳፬ ብቻ ብለው ይቆጥራሉ።

ሳምራውያን ፦ ፭ቱን የሙሴን መጻሕፍት ብቻ ይቀበላሉ።

ካቶሊኮች ፦ የብሉይ ኪዳን ፵፮ የሐዲስ ኪዳን ፳፯በጠቅላላው ፸፫መጻሕፍትን ትርጉም በቀኖናቸው ወስነው ተቀብለዋል። በሐዲስ ኪዳን የተጻፉትን ፰ቱን የሥርዓት መጻሕፍት አይቀበሏቸውም።

ፕሮቴስታንት ፦ በ፲፮ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የ፭ቱን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን ከቀኖና እንዲወጡ ወይም ተቀባይነት እንዳይኖራቸው በመድረጉ ከእርሱ በኋላ ጀምሮ የተነሱና እርሱን የሚከተሉ ብዙዎች የፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያናት ምዕመናን የማይቀበሏቸው ሆነዋል። በተለይም ከማርቲን ሉተር በኋላ የፕሮቴስታንት መጻሕፍት ቀኖና ፳፯ (፴፱ብሉያት + ተግባር ፬ ተማሪዎች የጠቢቡ ሰሎሞን መጽሐፍቶች ስያሜያቸውን ያገኙት በምን መልኩ ነው? ብቻ እንዲሆኑ ተደርጓል። በአጠቃላይ የፕሮቴስታንት አብያተ ክርስቲያናት ከካቶሊክ ጋር በነበራቸው ከፍተኛ ጥላቻ እንዲሁም የአይሁዶችን ውሳኔ ያለምንም ቅድመ ሁኔታ በመቀበላቸው ምክንያት እንደሆነ ብዙ ሊቃውንት ይናገራሉ።

ጅሆሻውያን (የይሆዋ ምስክሮች)፦ አቆጣጠራቸው እንደ ፕሮቴስታንት ጳጳሪ ሆኖ መጽሐፍቶቹ ላይ የአንድ ሺ ቃላት እርማትን ያደርጋሉ።

፩.፰ የመጽሐፍ ቅዱስ መሰባሰብና መዘጋጀት

መጽሐፍ ቅዱስ በአንድ ወቅት በአንድ ጊዜ ተጠርዞ የተሰጠ ወይም የተገኘ ሳይሆን የተለያዩ ክፍሎች በተለያዩ ጸሐፊትና ዘመናት የተጻፉ ናቸው። ከሰሌዳ ይልቅ በአብዛኛው ቅዱሳት መጻሕፍት በብራና እየተጻፉ ተጠቅልለቅ ይቀመጡ ነበር። “ለማያትም እንደ መጽሐፍ ጥቅልል ይጠቀሳሉ” እንዲል። ኢሳ ፴፬፡፱፣ ሉቃ ፱፡፲፯-፳፣ ፪ኛ ጢሞ ፫፡፲፭-፲፯፣ ፪ኛ ጢሞ ፱፡ ፲ ፫፣ ሐዋ ፰፡፳፰ ቅዱሳት መጻሕፍትን መሰብሰብ የተጀመረው የመጀመሪያው መጽሐፍ ከተጻፈበት ጊዜ ጀምሮ ነው። ሆኖም ግን ብዛታቸውንና ዓይነታቸውን ለይቶ ለማወቅ ሲባል በተለይ በሐዲስ ኪዳን ከፍተኛ ጥረት ተደርጓል። ይኸም ሥራ የተጀመረው በመጀመሪያው መቶ ክፍለ ዘመን በሐዋርያት ነው። ከዚያም በኋላ በሎዶቅያ በተካሄደ ጉባኤ እና በ፫፻፹፫፣ በ፫፻፹፱፣ እና በ፬፻፲፱ እ.ኤ.አ. ዓ.ም በሰሜን አፍሪካ ትገኝ በነበረችው ቅርጣግና /ካርቴጅ/ በተካሄዱት ጉባኤዎች ቅዱሳት መጻሕፍትን ለይቶ ለማወቅ ጥረት ተደርጓል። የካርቴጁ ጉባኤ ከተካሄደ በኋላ ቅዱሳት መጻሕፍትን በአንድ ላይ መጠረዝ እንደተጀመረ ይነገራል። ከዚያ ጊዜ ጀምሮ የሁሉም ቅዱሳት መጻሕፍት መድብል /ጥራዝ/ “መጽሐፍ ቅዱስ” ተብሎ መጠራት ተጀመረ። ይኸም መጽሐፍ የሰማንያ አንድ /ሰማንያ አሐዱ/ ቅዱሳት መጻሕፍት መድብል ነው።

፩.፱ በቅዱሳት መጻሕፍት ላይ የሚነሱ ጥያቄዎችና መልሶቻቸው

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የምትቀበላቸውን ፹፩ዱን መጻሕፍት የማይቀበሉ ወገኖች ላለመቀበላቸው የሚያነሷቸው ጥያቄዎች አሉ።

ቀኖናዊ (ታሪካዊ) ጥያቄዎች ፦

፩. ጥያቄ ፦ “ከመጽሐፍ ቅዱስ ተራ ገብተው ከሚቆጠሩት መካከል አንዳንዶቹን መጽሐፈ ጦቢት፣ መጽሐፈ ዮዲት፣ መጽሐፈ ጥበብ፣ መጽሐፈ ሲራክ፣ መጽሐፈ መቃብያን፣ መጽሐፈ ባሮክ፣ ተረፈ ዳንኤል፣ ተረፈ ኤርምያስ፣ መጽሐፈ ሄኖክ፣ መጽሐፈ ኩፋሌ፣ መጽሐፈ ዕዝራ ሱቴኤልና፣ ዮሴፍ ወልደ ኮርዮንን አይሁድ አልተረከቧቸውም ሰባው ሊቃናትም ብሉይ ኪዳንን ከዕብራይስጥ ወደ ጽርዕ ሲተረጉሙ አልተረጎሟቸውም። እኛ ደግሞ መጽሐፍቱን ያገኘናቸው ከእነርሱ በመሆኑ እነርሱ ካስረከቡን ውጪ እንዴት እንረከባለን?”

መልስ ፦ የዚህ ሐሳብ ዋነኛ አቀንቃኝ የፕሮቴስታንቱ መሥራች ማርቲን ሉተር ነው። ከጌታ ልደት በፊት የነበሩት አይሁድ የተቀበሏቸውንና ሰባው ሊቃናት የተረጎሟቸውን ከጌታ ልደት ፻ ዓመት በኋላ አለመቀበላቸው ስለ ክርስቶስ ግልጽ ትንቢት ያለባቸውን ላለመቀበል ነበር። ይሄን የአይሁድን ሐሳብ መነሻ ማድረግና በክርስቶስ አምናለሁ ማለት አይቻልምና ቤተ ክርስቲያን ለብሉይ ቀኖና የዕብራይስጡን ሳይሆን የሰባው ሊቃናቱን ትከተላለች። በግሪኮች ዘንድ መጽሐፈ ሶስና፣ መዝሙረ ሠለስቱ ደቂቅ እና ተረፈ ዳንኤል (ቤልና ድራጎን) ልክ እንደኛ አቆጣጠር ከትንቢተ ዳንኤል ጋር ተጨምረው ይቆጠራሉ። ስለዚህ እነዚህን መጻሕፍት ሰባው ሊቃናት አልተረጎሟቸውም ነበር የሚለው ሐሳብ ከንቱ ፈጠራ ነው። መጽሐፍቱ በተጻፉባቸው በእናት ቋንቋቸው (በዕብራይስጥ) ተጽፈው ሳያገኟቸው ሊተረጉሟቸው አይችሉምና።

መጽሐፈ ሄኖክንም በተመለከተ በ፲፱፻፵፯ዓ.ም. እ.ኤ.አ. በሙት ባሕር አካባቢ የተገኘው የዕብራይስጥ ቅጂ ምንም እንኳን ሙሉው ባይገኝም የተገኘው ክፍል ግን በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከሚገኘው ጋር ተመሳክሮ አንድ ዓይነት ሆኖ በመገኘቱ አሁን በተለያዩ ቋንቋዎች ተጽፎ ይገኛል።

መጽሐፈ ሄኖክን አይሁድ ባይቀበሉት ኖሮ እንዴት በቋንቋቸው ተጽፎ ሊገኝ ቻለ? ቅዱስ አትናቴዎስም በብሉይ ቀኖናው እንደ ተረፈ ኤርምያስ፣ ባሮክ የመሳሰሉትን ተቀብሏቸዋል። በሐዲሳትም ያተኮረባቸው የዘመኑ መናፍቃን ቅሰጣ ባደረጉባቸው ላይ ሲሆን እንደ ዲድስቅልያ ያሉትን “ሊነበቡ የሚገባቸው” ብሏል። ቅዱስ ጎርጎርዮስ ዘእንዚናዙም (፫፻፴ — ፫፻፺፱.ም.) መጽሐፈ ቀለሜንጦስን በቀኖናው ጠቅሷል።

፪. ጥያቄ፡ እነዚህ መጻሕፍት የሚታመኑባቸው ቢሆኑ ኑሮ የሐዲስ ኪዳን ጸሐፍት ከአባባላቸው ወይም ከይዘታቸው በጠቀሷቸው ነበር። መልስ፡ በመሠረቱ አንድ መጽሐፍ ተቀባይነት እንዲኖረው የግድ በሐዲስ ኪዳን ከይዘቱ ሊጠቀስለት ይገባል ማለት ስህተት ሆኖ እናገኘዋለን። እንደዚህም ቢሆን ከመጽሐፈ አስቴር፣ ከመኃልየ መኃልይ፣ ከመጽሐፈ መክብብ፣ ከመጽሐፈ ሩት፣ ከመጽሐፈ መሳፍንትና ከ፩ኛ ዜና መዋዕል በሐዲስ ኪዳን ምንም የተጠቀሰ ባለመኖሩ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጪ በሆኑ ነበር። ስለዚህ አንድ መጽሐፍ ከቅዱሳት መጻሕፍት ጋር እንዲቆጠር ከይዘቱ ሊጠቀስለት ይገባል የሚለውን አስተሳሰብ እንደ መስፈርት መውሰዱ ተገቢ አይደለም። ይኸም ሆኖ ግን ተከራካሪዎች ከማይቀበሏቸው መጻሕፍት በሐዲስ ኪዳን በርካታ ጥቅሶች ተጠቅሰው ይገኛሉ። እነዚህ መጻሕፍት ከሌሎች የመጽሐፍ ቅዱስ መጻሕፍት ጋር የሚያመሳስላቸው የመንፈስ (የትምህርት) አንድነት አላቸው። ከዚህ በተጨማሪ ብሉያቱን ምሉዕ ያደርጉታል።

ከእነዚህም መካከል፡

“ምጽዋት በመስጠትህ ለችግር ቀን የሚሆን ማከማቸትህ ነው” ጦቢት ፬፥፱ “በዚህ ዓለም ላይ ሀብት አታከማቹ ምክንያቱም ብልና ዝገት ያጠፋዋል፤ ሌቦችም ሰብረው ይሰርቁታልና፤ ይልቅስ ለራሳችሁ በሰማይ ሀብት አከማቹ።” ማቴ ፮ ፥፲፱-፳

“በራስህ ላይ ሊደረግብህ የማትፈልገውን በማንም ላይ አታድርግ” ጦቢት ፭፻፲፮ “ሰዎች ሊያደርጉላችሁ የምትፈልጉትን ሁሉ እንዲሁ እናንተም አድርጉላቸው። ማቴ ፭፻፲፪

“እግዚአብሔርን ትፈትን ዘንድ አንተ ማን ነህ?” ዮዲት ፰፻፲፪ ፣ ዘዳ ፭፻፲፮ “እግዚአብሔር አምላክህን አትፈታተነው ተብሎ ተጽፏል” ማቴ ፬፻፯

“በኢየሩሳሌምም የመቅደስ መታደስ በዓል ሆነ” ዮሐ ፲፻፳፪ ይህም የቤተ መቅደስ መታደስ በዓል በምንና መቼ ተወሰነ? በየትኛው መጽሐፍስ ይገኛል? ካልን በ፩ኛ መቃ ፬፻፶፱ ይሁዳና ወንድሞቹ ከእስራኤል ሕዝብ ጋር በመሆን የቤተ መቅደስ መታደስ በዓል እንዲከበር መወሰናቸውን እናገኛለን። በተጨማሪም በማቴ ፳፪፥፳፫-፴፫ እና ማቴ ፲፮፥፯-፲፪ ያለውን ከ፪ኛ መቃ ፲፬፥፯ እና ፪ኛ መቃ ፲፯፥፯ መመልከት ይቻላል።

• ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስም “ነገ ስለምንሞት ዛሬ እንብላ እንጠጣ” ስለሚሉ ሰዎች የጻፈውን ከጥበብ ፪፥፩-፱ ላይ ተገልጾ ይገኛል።

• ከዚህ በተጨማሪም በማቴ ፬፻፱ ላይ ያለውን ከጥበብ ፲፮፥፳፮ ፣ በሉቃ ፲፪፥፲፱-፳ ያለውን ከሲራክ ፲፩፥፲፰-፲፱ ፣ በማር ፲፩፥፳፭ እና ሉቃ ፯፥፴፯ ያለውን ከሲራክ ፳፰፥፱ ፣ በይሁዳ ቁጥር ፲፬ እና ፲፭ ያለውን ከሄሮድስ ፩፥፱ ፣ በማቴ ፳፯፥፱ ያለውን ከተረፈ ኤር ፯፥፲፫ ፣ መመልከት ይቻላል።

፩.፲ የሰማንያ አሐዱ መጻሕፍት ዝርዝር

ስለ ቅዱሳት መጻሕፍት ብዛት የተለያየ አቆጣጠር ቢኖርም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የምትቀበላቸውና በፍትሐ ነገሥት ትርጓሜ ተዘርዝረው የሚገኙት መጻሕፍት ፹፩ ናቸው። እነዚህም ሟጌቱ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት እና ሟጌቱ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ናቸው።

የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

፩. ኦሪት ዘፍጥረት	፳፬. መጽሐፈ ምሳሌ
፪. ኦሪት ዘፀአት	፳፭. መጽሐፈ ተግሣጽ
፫. ኦሪት ዘሌዋውያን	፳፮. መጽሐፈ ጥበብ
፬. ኦሪት ዘኵልቁ	፳፯. መጽሐፈ መክብብ
፭. ኦሪት ዘዳግም	፳፰. መኃልየ መኃልይ
፮. መጽሐፈ ኢያሱ	፳፱. መጽሐፈ ሲራክ
፯. መጽሐፈ መሳፍንት	፴. ትንቢተ አሳይያስ
፰. መጽሐፈ ሩት	፴፩. ትንቢተ ኤርምያስ
፱. ፩ኛ እና ፪ኛ ሳሙኤል**	፴፪. ትንቢተ ሕዝቅኤል
፲. ፩ኛ እና ፪ኛ ነገሥት**	፴፫. ትንቢተ ዳንኤል
፲፩. ፩ኛ ዜና መዋዕል***	፴፬. ትንቢተ ሆሴዕ
፲፪. ፩ኛ ዜና መዋዕል***	፴፭. ትንቢተ አሞጽ
፲፫. መጽሐፈ ኩፋሌ	፴፮. ትንቢተ ሚክያስ
፲፬. መጽሐፈ ሄኖክ	፴፯. ትንቢተ ኢዩኤል
፲፭. መጽሐፈ ዕዝራና ነህምያ**	፴፰. ትንቢተ አብድዩ
፲፮. ዕዝራ ካልእ እና ዕዝራ ሱቱኤል**	፴፱. ትንቢተ ዮናስ
፲፯. መጽሐፈ ጦቢት	፵. ትንቢተ ናሆም

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

፲፰. መጽሐፈ ዮዲት	፵፩.ትንቢተ ዕንባቆም
፲፱... መጽሐፈ አስቴር	፵፪.ትንቢተ ሶፎንያስ
፳. መጽሐፈ መቃብያን ቀዳማዊ	፵፫.ትንቢተ ሐጌ
፳፩. ዳግማዊና ሣልሳዊ መቃብያን**	፵፬.ትንቢተ ዘካርያስ
፳፪. መጽሐፈ ኢዮብ	፵፭.ትንቢተ ሚልክያስ
፳፫. መዝሙረ ዳዊት	፵፮.ዮሴፍ ወልደ ኮርዮን****
ማስታወሻ	

** ሁለቱ እንደ አንድ መጽሐፍ ይቆጠራሉ።

*** በአንዳንድ መጽሐፍ ሕጽጸን ወይም ትሩፋን ይባላሉ።

በሌላ አጠራር ፬ ኛ መቃብያን እየተባለ ይጠራል። ፍትሐ ነገ አንቀጽ ፪ እና የመጽሐፍ ቅዱስ መዝገበ ቃላት ገጽ ፴፬

የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት

፵፯.የማቴዎስ ወንጌል	፷፭ የዕብራውያን መልእክት
፵፰. የማርቆስ ወንጌል	፷፮ ፩ ኛ ጴጥሮስ
፵፱. የሉቃስ ወንጌል	፷፯ ፪ኛ ጴጥሮስ
፶. የዮሐንስ ወንጌል	፷፰ ፩ ኛ ዮሐንስ
፶፩. የሐዋርያት ሥራ (መጽሐፈ አብርክሲስ)	፷፱. ፪ኛ ዮሐንስ
፶፪. የሮሜ መልእክት	፸. ፫ኛ ዮሐንስ

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት በባተኛ ክፍል

፶፫ .፩ ኛ ቆሮንቶስ	፸፩.የያዕቆብ መልእክት
፶፬ ፪ኛ ቆሮንቶስ	፸፪.የይሁዳ መልእክት
፶፭የገላትያ መልእክት	፸፫.የዩሐንስ ራእይ
፶፮ የኤፌሶን መልእክት	፸፬.ሥርዓተ ጽዮን ሲኖዶስ
፶፯. የፊልጵስዩስ መልእክት	፸፭. ትእዛዝ ሲኖዶስ
፳. ፪ኛ ተሰሎንቄ	፸፭ ፩ ኛ መጽሐፈ ኪዳን
፳፩. ፩ ኛ ጢሞቴዎስ	፸፱ ፪ኛ መጽሐፈ ኪዳን
፳፪.፪ኛ ጢሞቴዎስ	፹.ቀሌምንጦስ
፳፫.የቲቶ መልእክት	፹፩.ዲድስቅልያ
፳፬.የፊልሞና መልእክት	

አንዳንድ መጽሐፍ እና አቆጣጠራቸው

በ፲፱፻፹ዓ.ም በታተመው የአማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አንዳንድ ለየብቻቸው የተቀመጡ መጻሕፍት አሉ። እነዚህም ጸሎተ ምናሴ፣ መዝሙረ ሠለስቱ ደቂቅ፣ መጽሐፈ ሶስና፣ መጽሐፈ ባሮክ፣ ተረፈ ዳንኤል፣ ተረፈ ኤርምያስ እና ሰቆቃው ኤርምያስ ናቸው። ምንም እንኳን እነዚህ ክፍሎች ለብቻ ተዘርዝረው መጠሪያ ስም ተሰጥቷቸው ቢሆንም አቆጣጠራቸውም ወደ እናት መጽሐፍቶቻቸው ገብተው ነው። ይህም ማለት ለየብቻቸው እንደ አንድ አይቆጠሩም ማለት ነው።

ጸሎተ ምናሴ የንጉሡ የሕዝቅያስ ልጅ የምናሴ ጸሎት ነው። ከሁለተኛ ዜና መዋዕል ጋር ይቆጠራል። ፪ኛ ዜና ፴፫፡፲፮

መዝሙረ ሠለስቱ ደቂቅ ከነቢዩ ዳንኤል ጋር ወደ ፋርስ ተሰድደው የነበሩት የአናንያ፣ የአዛርያ እና የሚሳኤል (ሠለስቱ ደቂቅ) ምሥጋና ነው። ዳን ፫ ፳፬-፳፭ከትንቢተ ዳንኤል ጋር ይቆጠራል።

መጽሐፈ ሶስና ከእነ ዳንኤል ጋር በፋርስ በስደት ትኖር የነበረችውን የሶስናን ታሪክ የሚያወሳ ነው። ከትንቢተ ዳንኤል ጋር ይቆጠራል።

ተረፈ ዳንኤልግሪኮች ቤልና ድራጎን (ምስልና ዘንዶ) ይሉታል። ከትንቢተ ዳንኤል ጋር የሚደመር ነው።

መጽሐፈ ባሮክ ለነቢዩ ኤርምያስ ባሮክና አቤሜሌክ የሚባሉ ደቀ መዛሙርት ነበሩት። ባሮክ ጸሐፊ የነበረ ሲሆን ከነቢዩ ኤርምያስ የሰማውን ይጽፍ ነበር። ከትንቢተ ኤርምያስ ጋር በአንድነት ይቆጠራል።

ተረፈ ኤርምያስ ነቢዩ ኤርምያስ ስለ ሰባው ዘመን የኢየሩሳሌም ጥፋት የተናገረው ትንቢት እንዴት እንደ ተፈጸመ የሚያስረዳ ነው። ሰቆቃው ኤርምያስ ደግሞ ነቢዩ ስለ ኢየሩሳሌም ጥፋት በተናገረው ትንቢት ምክንያት ለምን እንዲህ ተናገርክ ብለው መከራ ባጸኑበት ጊዜ የፀለየው ፀሎት ነው። ሁለቱም ከትንቢተ ኤርምያስ ጋር ይቆጠራሉ።

፲፩. የቅዱሳት መጻሕፍት በትውፊት

ትውፊት፦ አወፈየ ካለው የግእዝ ቃል የወጣ ሲሆን ትርጉሙም ውርስ፣ ቅብብል ማለት ነው። ትውፊት በቤተ ክርስቲያናችን ጠቀሜታው ከፍ ያለ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የደረሰን በትውፊት ነው። አበው መጽሐፍ ቅዱስ ይኼ ነው ብለው ባያስረክቡን ኑሮ ከየት ይመጣ ነበር? ማግኘት የቻልነው አበው ስላቆዩልን ቤተ ክርስቲያንም ስላረጋገጠችልን ነው። ትውፊት የቅዱሳት መጻሕፍት ቃል እንዳይፋለስ ይጠብቃል። አበው መጻሕፍትን ሲያስረክቡን የደረሰውን ገድል፣ የተጻፈበትን ባሕል፣ የመጽሐፍቱን ትርጓሜ ከምንጩ የቀዱትን ጭምር ነው። ይህም ማንም፣ በየትኛውም

ዘመን ተነሥቶ የራሱን ሐሳብና ፍልስፍና በመጨመር የቅዱሳት መጻሕፍትን ቃል እንዳያጣምም አድርጎታል። ዛሬ በቤተ ክርስቲያናችን የምናገኘው ትርጓሜ ጥንት አበው ያስተማሩት እንጂ በየዘመናቱ በሥጋዊ ምርምርና ዕውቀት የተገኙ አይደሉም። ትውፊት አበው የተጻፈ ሕግ ከማግኘታቸው (ከጽሑፍ) በፊት ሥርዓተ አምልኮዎቻቸውን ለትውልድ ያወሩሉበት ብቸኛው መንገድ ነው። የሕግ መጻሕፍት የተጻፉት ከጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ልደት በፊት ፲፬፻ ዓመት አካባቢ ነው። እነዚህ ቀደምት አበው አባቶቻችን ሥርዓተ አምልኮን የተቀበሉትና እነርሱም በፋንታቸው ለልጆቻቸው ያወረሱት በትውፊት ነው። ለሊቀ ነቢያት ሙሴ የመሥዋዕት ሥርዓት የተሰጠው በ፲፬፻ ዓመት ከጌታ ልደት በፊት ነው። ነገር ግን ከዚህ ዘመን ፵፻ ዓመት አስቀድሞ የነበሩ አቤልና ቃየል መሥዋዕት ለእግዚአብሔር ማቅረባቸውን መጽሐፍ ቅዱስ ያስተምረናል (ዘፍ፬፡፫-፭)። በዚያ ዘመን ስለዚህ ሥርዓተ መሥዋዕት ማብራሪያ የሚሰጡ መጻሕፍት አልተጻፉም ነበር። በዘመነ ኖሳ ይህን ትውፊት ሳይቋረጥ እንደቀጠለ ማየት እንችላለን።

፩.፲፪ የመጽሐፍ ቅዱስ ከትውልድ ወደ ትውልድ መተላለፍ

መጽሐፍ ቅዱስ ዘላለማዊ እውነት ነው፤ ማንም ሊክደውና ዕድሜውን ሊያሳጥር የሚችል አቅም ያለው ፍጥረት የለም። የተጻፈው ጊዜው በጣም ሩቅ ቢሆንም እንኳን ከትውልድ ወደ ትውልድ ተላልፎ እስከዚህ ለመድረሱ ራሱን የቻለ ዐበይት ምክንያቶች አሉት። እነዚህም፦

- ቅዱሳን አባቶች በቤተ መቅደስ በክብር ያስቀምጡት ስለነበር ነው። (ዘዳ፴፪፡፵፬-፵፯ ፣ ፪ኛ ነገ ፳፪፡፰ ፣ ዘዳ ፴፩፡፳፬ ፣ ሉቃ ፬፡፲፮-፳)
- የቀድሞ ጸሐፊዎች በዓለት፣ በሰሌዳ፣ በጡብና፣ በብራና በክርስታስም ጽፈው ያስቀምጡ ስለነበር። (ኢዮ፲፱፡ ፳፫-፳፬ ፣ ኢሳ ፳፩ ፣ ፴፡፰ ፣ ሕዝ ፬፡፩ ፣ ኤር ፴፡፪-፴፪)

• አረማውያን ነገሥታት ቤተ መቅደስንና ቤተ ክርስቲያንን ሲያወድሙ ቅዱሳት መጻሕፍትን ሲያቃጥሉ አባቶቻችን መጽሐፍቱን ይዘው በመሰደድ በየዋሻው በሚገኙ ማስቀመጫ ቦታዎችን እያፈላለጉ ብሎም ጥልቅ በሆነና በቀላሉ ሰው በማይደርስበት ጉድጓድ እየቆፈሩ በመቅበር ሕይወታቸውን ሰውተው ታላቁን የእግዚአብሔር እውነት (ቅርስ) ለሰው ልጅ አቆይተዋል።

፩.፲፫ የቅዱሳት መጻሕፍት መመዘኛ (ቅዱሳን አባቶች እውነተኞቹን መጻሕፍት ከሐሰተኞቹ የለዩበት መንገድ)

ቅዱሳን አባቶች እውነተኞቹን ቅዱሳት መጻሕፍት ከሐሰተኞቹ የለዩበትና ዛሬም ቅድስት ቤተ ክርስቲያን የምትመራበት መመዘኛዎች አሏት። ከእነዚህም መመዘኛዎች ውስጥ፦

• የነቢያት ወይም የሐዋርያት ትውፊት መሆኑ ሲታወቅ፦ ይህም ማለት በመጀመሪያ የተቀበሉት በነቢያት፣ በሐዋርያትና ከእነርሱ ጋር ግንኙነት በነበራቸውና በታወቁ ሰዎች የተጻፉትን በመለየት ነበር። ለምሳሌ፦ የማርቆስን ወንጌል ለመቀበል ቅዱስ ማርቆስ የቅዱስ ጴጥሮስ ደቀ መዝሙር መሆኑ ታውቆ፣ ከሐዋርያትም ጋር አብሮ ሲወጣ ሲወርድ የነበረ ስለሆነ፣ የሉቃስ ወንጌልንና የሐዋርያት ሥራን ለመቀበል ደግሞ ሉቃስ ከጳውሎስ ጋር ሲወጣና ሲወርድ ሲማር መኖሩ እና ርግጥ መሆኑ ሲታወቅ ማለት ነው።

• የመጽሐፉ ይዘት ኦርቶዶክሳዊ መሆኑ ሲታወቅ፦ መጽሐፈ በመላ ይዘቱ በእግዚአብሔር መንፈስ መጻፉን የሚያመለክት፣ የቤተ ክርስቲያኒቱን ትምህርተ ሃይማኖትና ሥርዓተ እምነት የማያፋልስና በትክክል የሚገልጥ መሆኑ ሲታወቅ ተቀባይነት ያገኛል።

• ከቤተ ክርስቲያን ግምጃ ቤት መገኘቱ ሲታወቅና ተቀባይነት ሲያገኝ፦ በየጊዜው የነበሩ ሐዋርያት የጻፏቸው መጻሕፍት ለቤተ

ክርስቲያን አገልግሎት እንዲውሉ ተብለው በቤተ ክርስቲያን ግምጃ ቤቶች ተለይተው ይቀመጡ ስለነበር እውነተኛነቱ እንዲታወቅ የመጽሐፉ ከቤተ ክርስቲያን ግምጃ ቤት መገኘት በአንድ በኩል ለእውነተኛነቱ እንደ መረጃ አግዟል። በተጨማሪም በቦታ ተከፋፍላ በዓለም ሁሉ የምትገኘው በእምነትና በትምህርት አንድ የሆነችው ቤተ ክርስቲያን ያለመለያየት በቀኖና ተስማምታ ስትቀበለው እውነተኛ መሆኑ በጽኑ ፊት ይታመንና ይታወቅ ነበር።

ቅዱሳኑ እግዚአብሔርን በማመን በሚያደርጉት ልዩ ልዩ ተግባራት የመጽሐፍቱ ተአምራት ማድረግ ሲረጋገጥ ፦ ይኸውም ቅዱሳኑ እምነታቸው የጸና ምግባራቸው የቀና በመሆን እግዚአብሔርን አጋዥ አድርገው መጽሐፍቱ ከእሳት ሲጣሉ እሳቱ መጽሐፍቱን ሳያቃጥላቸው ከቀረ፤ ከውኃ ውስጥ ሲጨምሯቸው ውኃው ሳያበላሻቸው ሲቀር፤ የተለያዩ በሽተኞች ላይ እያደረጉ በሽተኞችን ሲፈውሉ ከሙታን ላይ ሲያስቀምጧቸው ሙታንን ሲያስነሡ ወይም ልዩ ልዩ ተአምራትን ሲያደርጉ መጽሐፍቱ ተቀባይነት ይኖራቸው ነበር። ምንም እንኳን እነርሱ ባወጡት መመዘኛ መሠረት መጽሐፍቱን እየለዩ፤ እየተቀበሉ ቢመጡም ለማንኛውም ነገር መራጭ ለመጽሐፍቱ ተቀባይነትና ቆይታ ባለቤቱ የእግዚአብሔር መንፈስ ነው። የእግዚአብሔር መንፈስ በሰዎቹ ላይ አድሮ አብሮ ከእነርሱ ጋር መርጧል፤ መልካሙን እንዲመርጡም ልቡና ሰጥቷቸዋል። የሰው ድካምና ጥረት እንዲሁም መሻት እንዲኖር ለማድረግ እንጂ ሰው ኃይሉ ደካማ ጥበቡም ውሱን ነው። ኃይሉም፣ ጥበቡም ዕውቀቱም ከላይ ከእግዚአብሔር ሲሰጥ ግን ሁሉን ማድረግ ያስችላል።

ምዕራፍ ሁለት

የመጽሐፍ ቅዱስ ባሕል

፪.፩ የእስራኤላውያንና የኢትዮጵያውያን የባሕል ትስስር

ባሕል የምንለው ማናቸውም አእምሮአዊ ፣ ሥነምግባራዊ ፣ አካላዊ ሌሎችምንም ተግባራት አካቶ የሚይዝ የአንድ ማሕበረሰብ መገለጫና መለያ ዕሴት ነው ። በአጠቃላይ ባሕል የሰውን ልጅ የአኗኗር ዘይቤ ሲሆን በአኗኗር ሂደቱ የሚፈጥራቸው ፣ በማህበራዊ ፋይዳነት ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍ ነው።

በባሕል ውስጥ ከመንፈሳዊ ሥርዓት ተዛማጅነት ያላቸው በርካታ ቁምነገሮች እንደሚካተቱበት ቢታወቅም ጠቅለል ባለ መልኩ ግን ባሕል ሰዎች በተሰበሰቡት ቀን በራሳቸው ልምድና ወግ አኗኗራቸውም ፣ የደስታቸውና እና የሃዘናቸውም፣ አለባበሳቸው አነጋገራቸው አመጋገባቸው ልምዳቸውንም የሚገልጹበት የማኅበራዊ ሥርዓት ውጤት ነው። በአጠቃላይ ባሕል ከሰው ልጅ እድገትና ብልጽግና ጋር አብሮ የሚያድግ ፣ የሚሻሻል ብሎም በሂደት የሚለወጥ ነው።

ኢትዮጵያ ከብሉይና ከክርስትናው እምነት ጋር በተያያዘ ከእስራኤላውያን የወረሰናቸው ባህሎች በርካታ ናቸው። ከእምነት ጋር በተያያዘ እስካሁን ድረስ የክርስትናው አካል ሆነው የቀሩ አራታዊ ባህሎችም በርካታ ናቸው ። ለአብነት ያህል በአራቱ ሥርዓት አዝመራን፣ ከብቶችን በሂሳብ መርጨት የተለመደ ነበር።

አለባበስን በተመለከተ፡-

የኢትዮጵያውያን አለባበስ ከጥንቱ እስራኤላውያን የተመሳሰለና የተወራረሰ መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። የአለባበስ መወራረስ

ስንል እምነቱንና ወይም ሃይማኖታዊ ሥርዓቱን በተመለከተ እንጂ ኢትዮጵያውያን አለባበሳቸው በሙሉ ከእስራኤላውያን የወረሱት ነው ማለት አይደለም። እንዲያውም እርሻ ማረስን ጨምሮ ቤት መስራትን፣ ፍልብስ መስራትን፣ ብሎም መንግሥታዊ አስተዳደርን በመመስረት ኢትዮጵያውያን ቀዳሚ መሆናችን በተወራረሰና በተባራሪ የታሪክ ሰነዶች ብቻ ሳይሆን በተጨማሪም የክርስቶስ ወርሃ ምርምር የተረጋገጠ ነው።

የካህናቱን አለባበስ በተመለከተ ፦

የኢትዮጵያውያን ካህናት አለባበስ ከሌዋውያን ካህናት አለባበስ ጋር ይመሳሰላል። ኢትዮጵያ ከእስራኤል ቀጥላ የኦሪትን እምነትና ትምህርት የተቀበለች ሀገር መሆኗ ይታወቃል ። በተለይ ደግሞ ቀዳማዊ ምኒልክ ጽላተ ሙሴን ይዞ ወደ ሀገሩ ሲመለስ ከእርሱ ጋር ካህናተ ኦሪትን፣ በጊዜው የነበሩትን የብሉይ ኪዳን መጻሕፍትን አምጥቷል። በመሆኑም ከዛን ጊዜ ጀምሮ የብሉይ ኪዳን እምነት ብቻ ሳይሆን ለአገልግሎት የሚለበሱ አልባሳትም ከዚያ የተወረሱ መሆናቸው ግልፅ ነው።

፪.፪ የዕብራውያን ስም አወጣጥ

በዕብራውያን ባሕል ስም ጠባይን፣ ግብርንና ሁኔታን እንዲገልጥ ሆኖ ይሰየማል። ከዚህም የተነሳ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናነባቸው ሰዎች አብዛኛዎቹ መጠሪያ ብቻ ሳይሆኑ ከዚህም ጋር የሚነሳ ታሪክ እንዳላቸው ከስሞቻቸው ትርጓሜው ለመገንዘብ ይቻላል። በሀገራችን በኢትዮጵያም ስም አወጣጥ ላይ ከፍተኛ ትኩረት ይሰጣሉ። ደስታን፣ ሐዘንን፣ ጦርነትን፣ ጀግንነትን፣ ታሪካዊ ክስተትን ሊያመለክት ይችላል።

ለሰዎች የሚሰጡ ስያሜዎች

አዳም ፦ በአረማይክ ቋንቋ መሬት ማለት ነው። የህም የአዳምን ጥንተ ተፈጥሮ የሚገልጽ ነው ። «እግዚአብሔር አምላክም ሰውን ከምድር

ዐፈር አበጀው ይላል ። (ዘፍ ፪ ÷ ፯)

ሴት፡-ትርጉሙ ምትክ ማለት ነው።ለአቤል ትክ(ምትክ) ሆኖ ከእግዚአብሔር ለሔዋን የተሰጠ ስለሆነ ሴት አለችው ምትክ ሆነልኝ ማለት ነው ።

ያዕቆብ ፡-ተረከዝን ይይዛል ማለት ነው።የወንድሙን የኤሳውን ተረከዝ ይዞ በመወለዱ የተሰጠው ስም ነው ። (ዘፍ፳፭ ÷ ፳፮)

ምናሴ ፡-ማስረሻ ማለት ነው ።«የሴፍም የበኩር ልጁን ምናሴ ብሎ ጠራው ፣እንዲህም ሲል እግዚአብሔር መከራዬን ሁሉ የአባቴንም ቤት አስረሳኝ ሲል።» ዘፍ (፵፩ ÷ ፶፩)

ኢካቦድ ፡-የኤሊ ልጅ ፊንሐስ ሚስት ምጥ ደርሶባት ባለበት ወቅት እስራኤለውያን የሚመኩባት ታቦተ ጽዮን እንደታማረከች ሰማች፡ ፡ ልጇን ከወለደች በኋላ ይህንን ታሪካዊ ክስተት ለማዘከር (ለማስታወስ) «ክብር ከእስራኤል ለቀቀ ስትል የሕፃኑን ስም ኢካቦድ ብላ ጠራችው» (፩ኛ ሳሙ ፬ ÷ ፳፩)

ለቦታዎች የሚሰጡ ስያሜዎች

በመጽሐፍ ቅዱስ በወቅቱ ከተከሰቱት ወይም ከተፈጸሙት ሁኔታዎች አንፃር ለሰዎች ይሰጥ ከነበረው በተጨማሪ ለቦታዎችም አንዳንድ ስያሜዎች ይሰጡአቸው እንደነበር እንረዳለን ።

ቤቴል፡-ቤቴል የሚለው ቃል ከሁለት የእብራይስጥ ቃላት የተገኘ ሲሆን እነርሱም «ቤት» እና« ኤል»ናቸው ።ቤት እና ኤል በአንድነት ሲነበቡ የእግዚአብሔር ቤት የሚል ትርጉም ይሰጠናል ።ቤቴል የጥንት ስሟ ሎዛ በመባል ትታወቅ ነበር ። ነገር ግን ዮሴፍ ከወንድሙ ከኤሳው ጋር ተጣልቶ በተሰደደ ጊዜ አርፎባት የነበረችና በኋላም ሕልምን ያለመበት

ቦታና የእግዚአብሔርንም ምስጢር የተመለከተበት (የእግዚአብሔር መላዕክት በብርሃን መሰላል ሲወጡባትና ሲወርዱባት በህልሙ ያየበት ቦታ ነው።) ቦታ መሆኗ ይህችን የእግዚአብሔር ደጅ ናት በማለት ቤቴል ብሏታል። (ጳጵ፡፲፱) ይህችም ቦታ ስሟን ያገኘችው በቦታው በተፈጸመው ድርጊት ነው።

መሪባ :- ክርክር ማለት ነው። እስራኤል ከግብጽ የባርነት ግዞት ወደ ተስፋይቱ ምድር ሲጓዙ ውኃ በዚያ ምድረ በዳ ውሃ በማጣት ከሙሴ ጋር ክርክር የተደረገ ቦታ ነው። ሕዝቡም በሙሴ ላይ አማረሩ ፣እግዚአብሔርም ሙሴን በያዝከው በትር ዐለቱን ምታው ባለው ጊዜ ውሃ አፍልቆ ጠጥተዋል ቦታውም መሪባ በማለት ጠሯት። (ዘፀ ፲፯፡፩-፮) ጎልጎታ :-ቃሉ የእብራይስጥ ሲሆን በግሪክ ደግሞ ቀራንዮ ይባላል ፡ ትርጓሜውም ራስ ቅል ማለት ነው። (ዮሐ፲፱፡፲፮)

የራስ ቅል የተባለውም ያለምክንያት አይደለም ፣ቦታውም የአዳም አዕም የተቀበረበት ስለሆነ ነው።ለዚህም ነው ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ከቦታ ሁል መርጦ የምድር መዕከላዊ በምትሆነው ስፍራ ስለ አዳም ልጆች በደል በገዛ ፈቃዱ ቅድስት ነፈሱን ከክቡር ሥጋው በዚህች ስፍራ የለየው ።

ለሰዎች የሚሰጥ ስያሜዎች

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተመሳሳይ ስም የሚጠሩ የተለያዩ ሰዎች ይገኛሉ።እነዚህን ሰዎች አንዱን ከሌላው ለመለየት ግብራቸውን ወይም የተወለዱበትን ቦታ ወይም ቤተሰቦቻቸውን እንደ መለያ በማድረግ ቅጽል ይሰጣቸዋል።

በግብራቸው

በግብራቸው መጠሪያ ተሰጣቸው ሲባል ከጠባያቸው ፣ይሰሩት ከነበረው

ሥራና ከቁመናቸው በነሳት የተቀጸለላቸው ማለታችን ነው።

መጥመቀ መለኮት የሐንስ ፡-የጸድቁ ዘካርያስና የቅድስት ኤልሳቤጥ ልጅ ነው። ከሌሎች የሐንሶች ማለትም ከወንጌላዊው የሐንስ እና ማርቆስ ከተባለው የሐንስ ለመለየት ይህ ቅጽል ተስጥቶታል። «በዚያም ወራት መጥመቁ የሐንስ መንግሥተ ሰማያት ቀርባለችና ንስሃ ግቡ ብሎ በይሁዳ ምድረ በዳ እስበክ መጣ»። ማቴ ፫፥፩

ፍቅረ እግዚእ የሐንስ፡-በዚህ መጠሪያ የሚታወቀው ከአስራ ሁለቱ ሃዋርያት አንዱ የሆነው የዘብድዮስ ልጅቅዱስ የሐንስ ነው።«ኢየሱስ ይወደው የነበረው ደቀ መዝሙር »የተባለው ቅዱስ የሐንስ ነው። (ዮሐ ፲፱፥፳፮) ሌሎችንም መጥቀስ ቀነናዊው /ቀናተኛው /ስምዖን ፣ስምዖን ጴጥሮስ ፣ስምዖን አረጋዊ ፣ቂርበት ፋቂው ስምዖን ፣ማርያም እንተ እፍረት መጥቀስ ይቻላል።

በትውልድ ቦታ

መጽሐፍ ቅዱስ በተመሳሳይ ስም የሚጠሩ የተለያዩ ሰዎች ስለሚኖሩ አንዱን ከሌላው ለመለየት ከተጸውዖ /ከመጠሪያ/ስማቸው በተጨማሪ የተውልድ ቦታቸውን እንደ ቅጽል የጠቀማሉ ለአብነት ያህል፡-

መግደላዊት ማርያም ፡-የትውልድ ቦታዋ መጌዶል ስለሆነ በዚህ መግደላዊት እየተባለች ትጠራለች።መጌዶል በጥብርያዶስ ባሕር አጠገብ የምትገኝ መንደር ናት። (ማቴ ፲፭፥፴፱)

፪.፫ የአነጋገር ዘይቤ

ዕብራውያን በአነጋገር ዘይቤያቸው ልዩ ልዩ ባሕል ያላቸው ሲሆን የተወሰኑትን እንደሚከተለው እናያለን።

ሀ. አርቆ መናገር

ይህ የአነጋገር ባሕል ትህትናን የሚገልጽ ሲሆን ራስን ወይም ሌላውን በማራቅ የሚነገር የአነጋገር ዘይቤ ነው። ራስን አርቆ በመናገር የሚገለጠው ንግግር አንደኛ መደብን ወደ ሦስተኛ መደብ በመቀየር ነው። እኔ ብሎ በመናገር ፈንታ እርሱ እያሉ ይገልጡታል። ለምሳሌ፡ ጌታችን ስለራሱ በፊሊጶስ ቂሳርያ ደቀ መዛሙርቱን ሲጠይቅ “ሰዎች የሰውን ልጅ ማን እንደሆነ ይሉታል?” በማለት ሰዎች ማን ይሉኛል ብሎ በመናገር ፈንታ ራሱን በሁለተኛ ወገን ገልጦ ሲናገር ይታያል። ማቴ ፲፮፡፲፫

አድማጭን አርቆ መናገር በሁለተኛ መደብ ያለን አድማጭ በሦስተኛ ወገን አድርጎ መናገር ነው። ይህም አንተ በማለት ፈንታ እርሱ በማለት ይገልጡታል። ለምሳሌ ኢያሱ ወልደ ነዌ የተገለጠለትን መልአክ ሲያናገር “ጌታዬ ለባርያው የሚነግረው ምንድን ነው?” ብሎ የምትነግረኝ በማለት ፈንታ የሚነግረው የሚል ዘይቤን ተጠቅሞ እናገኛለን። ኢያ ፭፡፲፬ አብርሃም እግዚአብሔር አምላካችንን ስለ ሰዶም እና ገሞራ በማለደበት ስፍራ ላይ “ጌታዬ አትቆጣ” በማለት ፈንታ “ጌታዬ አይቆጣ” እያለ ተናግሯል።

ተግባር ፡ የሚከተሉትን ጥቅሶች አርቆ በመናገር የተነገሩ ቃላትን አስተካክላችሁ ጻፉ።

መዝ ፲፯፡፱	መዝ ፲፱፡፮	፩ኛ ሳሙ ፩፡፲፭
ማቴ ፲፮፡፲፫	ማቴ ፳፭፡፴፩	ዘጸ ፴፫፡፲፱
ዘካ ፫፡፩-፫		

ለ. ደጊመ ቃል

ዕብራውያን ያላቸውን ፍቅር የሚገልጡበት የንግግር ዘይቤ ቃሉን ደግሞ በመጥራት ነው። ለምሳሌ ፡ “አምላኬ አምላኬ ለምን ተውኸኝ!” መዝ ጳ፩፡፩ ፣ “ጌታም፡ ስምዖን ስምዖን ሆይ፥ እነሆ፥ ሰይጣን እንደ ስንዴ ሊያበጥራችሁ ለመነ!” ሉቃ ፳፪፡፴፩

ሐ. ከ... ጋር ምን አለኝ

ይህ የአነጋገር ዘይቤ ታዛዥነትን እና በተናጋሪዎቹ መካከል ምንም ጠብ ክርክር አለመኖሩን መግለጫ መንገድ ነው። ለምሳሌ ጌታችን አምላካችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በቃና ዘገለገለ እናቱ ቅድስት ድንግል ማርያምን “ካንቺ ጋር ምን አለኝ ብሏታል።” ይህም ውኃውን ወደ ወይን ጠጅ እንዳልቀይሮ የሚያደርግ ምን ጠብ ምን ክርክር አለኝ ማለቱ ነው። ልጄ የሞተባት ሱናማዊቷ ሴት ኤልያስን “የእግዚአብሔር ሰው ሆይ፥ ከአንተ ጋር ምን አለኝ? ኃጢአቴንስ ታሳስብ ዘንድ፥ ልጄንስ ትገድል ዘንድ ወደ እኔ መጥተሃልን?” አለችው። ልጄን ትገድልብኝ ዘንድ ካንተ ጋር ምን ጠብ ምን ክርክር አለኝ ማለቷ ነው። ፩ኛ ነገ ፲፮ ፡ ፲፰

፪.፩ አመጋገብ

የምግብ ዓይነትና የአመጋገብ ሥርዓት

የእስራኤላውያን ዋና ምግብ ቂጣ ወይም ዳቦ መሆኑ በመጽሐፍ ቅዱስ ተመዝግቦ ይገኛል። ዳቦ ወይም ቂጣ የሚዘጋጀው ከስንዴ ወይም ከገብስ ዱቂት ነው። በተለይ እስራኤላውያን ስንዴውን አስቀድመው ገላባውና እንክርዳዱን እንዲሁም አፈሩን ለቅመው አበጥረው አጥበው ከጣራ ላይ በመስቀል የማድረቅ ልማድ ነበራቸው። ጣራ ላይ መስቀል የቤት እንስሳት እንዳያጠፉት ወይም እንዳይጭሩት ለመከላከል ነው። ፡ በሀገራችን በኢትዮጵያም ዳቦና ቂጣ የሚዘጋጀው ከስንዴ ወይም

ከገብስ በተመሳሳይ መልኩ ነው። የኢትዮጵያውያን አብዛኛው ምግብ እንጀራ ነው። እንጀራ ከስንዴ ከጤፍ ወይም ከገብስ ሊዘጋጅ ይችላል። በአብዛኛው ዳቦ የሚዘጋጀው በዓላትን ጠብቆ ሊዘጋጅ ይችላል። የማዕድ ሰዓት በየሀገሩ የተለያየ ነው። በኢትዮጵያ የታወቁ የማዕድ ሰዓት የሚባሉት ጠዋት የቁርስ ሰዓት ፣ ከሰዓት የምሳ ሰዓት እና ማታ የእራት ሰዓት ቋሚ የሚባሉ ናቸው። የግብጽ የማዕድ ሰዓት ዋናው የምግብ ጊዜ እኩለ ቀን ላይ ነበር። (ዘፍ.፵፫፡፲፮) «ዮሴፍም ብንያምን ከእነርሱ ጋር ባየው ጊዜ የቤቱን አዛዥ (አዘጋጅም) እነዚያ ሰዎች በዕኩለ ቀን ከእኔ ጋር ይበላሉና» በማለት የአመጋገብ ሥርዓታቸው እኩለ ቀን መሆኑን ይገልጻል። በእስራኤል ግን ተራው ሕዝብ ትንሽ ምግብ በመያዝ ወደ ሥራ የመሔድ ባሕል ነበራቸው። (መጽሐፈ ሩት ፪፡፲፬) ማታም እንደ አቅሙ እራት ይበላ ነበር (ሩት፫፡፯)። በክርስቶስም ዘመን አይሁድ በቀን ሁለት ጊዜ የመብላት ልማድ ነበራቸው። (ሉቃ.፲፬፡፲፪)

የማዕድ ጊዜ አቀማመጥ

በማዕድ ጊዜ አቀማመጥ በአብርሃም ዘመን ሰዎች በመሬት ላይ ተቀምጠው የመመገብ ልማድ (ሥርዓት) ነበራቸው። ዘፍ. ፲፰፡፰ በኋላም በዕብራውያን በጠረጴዛ አጠገብ ተቀምጠው መብላት ጀመሩ (፩ኛ ነገሥት ፲፫፡፳) በጌታችን በመድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ዘመንም አምስት ሺ ሕዝብ በአምስት እንጀራ እና በሁለት ዓሣ በልተው የጠገቡት መሬት ላይ በመቀመጥ ነበር። (ሉቃ.፱፡፲፭)

በግሪክ ዓለም ታላላቅ ሰዎች የሚመገቡት በአልጋ ላይ በመጋደም ነበር፡ ፡ (መጽሐፈ አስቴር ፯፡፭) ሰዎች በግብዣ ጊዜ በአጭር ማዕድ በሦስት አቅጣጫ በተዘረጉ ፍራሾች ላይ ጋደም በማለት ይመገቡ ነበር። በአንድ ፍራሽ ከ፫ እስከ ፭ ሰዎች ሊቀመጡ ይችላሉ። በማዕድ ላይ ካለው እንጀራ አንስቶ ቆርሶ ማጉረስ የአክብሮት መገለጫ ነበር። ይህም ባሕል ተወራራሽ ሆኖ በኢትዮጵያም አብሮ ተሰብስቦ በማዕድ ዙሪያ በመቀመጥ

መብላት ብቻ ሳይሆን በዕድሜ ጠና ያለ አባት ወይም ካህን ማዕዱን በመባረክ ቆርሶ ለሁሉም ቡራኬ የመስጠት ሥርዓት ነበር። አሁንም በተለይ በገጠራቱ ኢትዮጵያ ይህ ባሕል አልቀረም።

የምግብ ዓይነት

የምግብ ዓይነቶች ሰዎች ስለ ምግብና መጠጥ ሲያስቡ ዋና ዋና ነገሮች ወይም የምግብ ዝርዝሮች የሚባሉት በአምስት አርዕስት ሊጠቃለሉ ይችላሉ።

እህል፡- እህል የሚባሉት ከዋናው የምግብ ዓይነቶች ውስጥ የሚካተቱ ናቸው። ስንዴ ዘፍ. ፴፡፲፬ ፣ ሽምብራ ፣ ባቂላ ፣ ገብስ (፪ኛ ሳሙ. ፲፮፡ ፳፰፡፳፱) ጤፍ ፣ አጃ (ሕዝ.፬፡፱) ተጠቅሰዋል።

ፍራፍሬ፡- ከምግብ ዓይነቶች መካከል የፍራፍሬ ዘር የሚባሉት እንደ ለውዝ ፣ በለስ ተምር ፣ ሮማን ወይም ወይራ እና እንኮይ ተጠቅሰዋል። (ዘፍ.፩፡፳፱ ፣ ዘፍ.፵፫፡፲፩ ፣ ዘ፡፲ ፫፡፳፫ ፣ ዘጸ.፳፫፡፲፩)

አትክልት፡- የአትክልት ዓይነት የሚባሉት ቀይና ነጭ ሽንኩርት ፣ ዱባ በመጽሐፍ ቅዱስ ተጠቅሰዋል። (ዘ፡፡፲፩፡፭)

ከሥጋና ከእንስሳት የሚገኝ የምግብ ዓይነት (፩ኛ ሳሙ.፪ ፣፲፭)

ቅመማ ቅመም (ኢዩ፯፡፮) ጤና አዳም (ሉቃ.፲፩፡፵፪)

የከብት ሥጋ መመገብ ለአስራኤል ሕዝብ የተለመደ ምግብ ነው። የሥጋውን ብልት ቆራርጦና ከትፎ ከአትክልትና ከጎመን ጋር አብሮ ከበሰለ በኋላ በቂጣ እየጠቀሱ ይመገቡ ነበር። በሀገራችን በኢትዮጵያም የከብት ሥጋ መመገብ ከአስራኤላውያን ጋር ተመሳሳይነት አለው። ሌላው በጣም ተወዳጅ ምግብ ዓሣ ነው። በተለይ በባህር አካባቢ የሚኖሩ ሰዎች ዓሣን አዘውትሮ የመመገብ ልማድ ነበራቸው።

፪.፭ ሐዘን

ሐዘን እንደ ሠርግ (ጋብቻ) ሁሉ ልቅሶም የራሱ የሆነ ሥርዓት አለው፡
፡የሀገራችን የልቅሶ ሥርዓት ከሃይማኖት(ከእምነት) ጋር የተወራረሰ
ገጽታ አለው ፡፡በመሆኑም ልማዱና ባህሉ ዘመናትን ያስቆጠረ የረዥም
ጊዜ ሂደት ውጤት ነው፡፡

እንደሚታወቀው ከሰው ልጆች መካከል ሞትን ለመጀመሪያ ጊዜ የቀመሰው
አቤል ነው፡፡ልቀሶም ፣ሐዘንም የተጀመረው በዚህ ጊዜ ነው፡፡«አዳምና
ሔዋን ስለ አቤል አራት የዘመን ሱባኤ ሲያለቅሱ ኖሩ፡፡» (ኩፋ፭፥፲፪)

በመካከለኛው ምስራቅ የሚኖሩ ሰዎች ሐዘናቸውን በተለያየ መንገድ
ይገልጹ ነበር፡፡

ልብስ በመቅደድ ፡-ጥንት በመካከለኛው ምሥራቅ አካባቢ የመረረ ሐዘን
ምልክት ልብስ መቅደድ ነው፡፡ታላቁ የእግዚአብሔር ሰው ያዕቆብ ልጆቹ
የሴፍን ከሸጡት በኋላ ለአባታቸው አውሬ በላው ባሉት ጊዜ የደረሰበትን
መራራ ሐዘን የገለጸው ልብሱን በመቅደድ ነበር፡፡«ያዕቆብም ልብሱን
ቀደደ በወገቡም ማቅ ታጥቆ ለልጁ ብዙ ቀን አለቀሰ ፡፡» (ዘፍ፡፴፯፥፴፬)

• ታቦተ ጽዮንን ፍልስጤማውያን በማረኩ ጊዜ አንድ የብንያም ሰው
ከሰልፉ /ከጦር ሜዳ /እየበረረ ወጥቶ ልብሱን ቀድዶ በሩም ላይ ትቢያ
ነስንሶ ወደ ሴሎ መጣ ፡፡» (፩ኛ ሳሙ ፬፥፲፪) ብንያማዊው ልብሱን
የቀደደው ታቦተ ጽዮን በመማረኪ ምክንያት ከሃዘኑ ብዛት የተነሳ ነው፡፡

• የአሶር ንጉሥ የነበረው ራፋስቂስ የእግዚአብሔርን ሕዝብ
በሚያስቃይበት ወቅት ንጉሡ ሕዝቅስ የዕርቅ መልዕክት ቢልክበት
በእግዚአብሔር ላይ ዐመጸ፡፡ንጉሡ ሕዝቅያስም ይህንን በሰማ ጊዜ
ልብሱን ቀደደ፤ማቅም ለበሰ እጅግም አዝኗልና ፡፡ (፪ኛ ነገሥ ፲፱፥፩)
መጎናጸፊያውን ከመቅደዱም ሌላ ራሱንም ተላጭቷል ፡፡ (ኢዮ፩፥፳)

• በሐዘን ጊዜ ራስን መላጨት ፊትን መንጨት በሃገራችንም በኢትዮጵያ የተለመደ ባሕል ነው።ይህም በዘመነ ብሉይ ኢትዮጵያውያን በዕምነታቸውና በባህላዊ የሥርዓት ቁርኝት ከእስራኤላውያን ጋር ተመሳሳይ መሆኑን መገንዘብ አስፈላጊ ነው።የለቅሶው ክብደትና ቅለት በሚቹ ሥራና ሁኔታ ይወሰናል።ያዕቆብ የመጀመሪያ ሚስቱ ልያ በሞተች ጊዜ መራራ ልቅሶን አለቀሰ ።ምክንያቱም በሕይወት እያለች ታከብረውና ታፈቅረው ስለነበር ነው።

• «ያዕቆብንም ታከብረው ነበርና ፣ከእርሱ ጋርም በኖረችበት ዘመን ሁሉ ክፉ ነገር ከአፍዋ አልሰማምና የዋሃ ነበረችና ፣ፍቅር ያላት ቅንነት ያላት ነበረችና ፣በሕይወት ሳለች የሠራችውን ሥራ ሁሉ ያስብ ነበር። በፍጹም ልቦናው ፈጽሞ የወዳት ነበርና ያለቅስላት ነበር። (ኩፋጽ፭፥፲-፲፩)

አስከሬንን ማጠብና ሽቱ መቀባት

ሰው ሲሞት ራሱን መቆጣጠር ስለማይችል ከሰውነቱ ልዩ ልዩ ፈሳሽ ስለሚወጣ የስከሬኑን ንጽህና ለመጠበቅ ሲባል ለጥንቃቄ አስከሬንን ማጠብና ሽቱ መቀባት የተለመደ ተግባር ነው።

የዚህ ሥርዓት መነሻ የብሉይ ኪዳን ባሕል ነው። በሐዲስ ኪዳንም በተለይ በሃዋርያት ዘመን ይሰራበት ነበር ። (ሐዋ፱፥፴፯-፴፰) ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ማርያም እንተ እፍረት እጅግ የከበረ ፣መዓዛው የጣፈጠ ናርዶስ ሽቱ አምጥታ እግሩን ባጠበችው ጊዜ የቆየውን ሥርዓት ጠቅሶ «...ለምቀበርበት ቀን እንድትጠብቀው ተውሉት።» (ዮሐ፲፪፥፭)

ነበር ያላቸው ዓለምን ለማዳን ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደዚህ ዓለም መጥቶ መስቀል ላይ ተሰቅሎ ነፍሱን በገዛ ስልጣኑ ከሰጠ በኋላ የሴፍና ኒቆዲሞስ ክቡር ሥጋውን ወስደው እንደ አይሁድ ልማድ

ገንዘው ከሽቱ ጋር በተልባ እግር ልብስ ከፈኑት። (ዮሐ፲፬÷፵-፵፩)

በአጠቃላይ አስከሬን የሚታጠብበት ምክንያት ፤

የሙታን አስከሬን ሥርዓተ ቀብር እስከሚፈጸምለት በቤትና በበተክርስቲያን ስለሚቆይ በንጽህና ለመጠበቅ

መልካም ሽቱ የመልካም ሥነ ምግባር ምሳሌ በመሆኑ

በምግባርና በሃይማኖት ጸንተው ከዚህ ዓለም በሞት የሚለዩ ክርስቲያኖች ሥጋቸው ፈርሶ ፤በስብሶ በመቃብር የማይቀርና ነፍሳቸውም በመዓዛ ገነት የምትኖር መሆኑን ለማመልከት ነው።

ግንዛት

ከእጥበትና ሽቱ መቀባት በኋላ የሚቀጥለው ግንዛት ነው። ግንዛት የራሱ የሆነ ሥርዓት አለው። በቅድሚያ የሚቺ የሰውነት ክፍሎች በሚገባ ተስተካክለውና ተገጣጥመው እጁና የእግሮቹ ጣቶች በቤት ፈትል ይታሰራል ።አስከሬኑም ውሃ ባልነካው አዲስ ሽማ (ከፈን) ይገነዛል ፡ ፡በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ሃይማኖት ሥርዓት መሰረት የካህ ፤የመነኩሴ ፤የደያቆን ፤የምዕመናን የግንዛት ሥርዓት አለው።

ካህን ፡- ካህን ሲሞት የክህነት ልብሱን እንደ ለበሰ ፤እጆቹ በትምህርተ መስቀል ተመሳቅለው በአዲስ ልብስ የገነዛል ።ይህም የሚሆንበት ምክንያት በሕይወት እያለ ምዕመናንን ይባርክና ነገረ መስቀሉን ያስተምር እንደነበር ለማዘከር ነው።

መነኩሴ ፡- ሚቺ መነኩሴ ቢሆን እጆቹን በዐይኖቹ ላይ ጭኖ ይገነዛል ።በዚህ ዓለም በነበረበት ጊዜ በዐይኖቹ ክፉ ነገር ከማየት ተዓቅቦ አድርጎ መቆየቱን ለማመልከት ነው

ዲያቆን ፡- ሚቺ ዲያቆን ከሆነ እጆቹን ግራና ቀኝ አስተላልፎ በቀበቶ

(ሰቅ) መልክ በትጥቅ ማሰሪያው ላይ በማዋል ይገዛል ።ይህም የሚያመለክተው በሕይወት ዘመናቸው እንደ ቀደሜ ሰማዕት ቅዱስ እስጢፋኖስ በቤተክርስቲያን መንፈሳዊ አገልግሎት ተልዕኮ ሲፋጠኑ መኖራቸውን ያመለክታል ።(ሐሥ ፮÷፰)«እስጢፋኖስም ጸጋንና ኃይልን ተመልቶ በሕዝቡ መካከል ጽድቅንና ታላቅ ምልክትን ያደርግ ነበር።»

ምዕመን ፡-ሚቸ ሕዝባዊና ባለትዳር ከሆነ አውራ ጣቶቹ ታስረው እጆቹን በብልቱ ላይ ጭኖ ይገነዛል።ይህም በሕጋዊ ጋብቻ ተወስኖ መኖሩን የሚያሳይ ነው።

የሙታን አሸኛኝትና ቀብር

የክርስቲያን ዕረፍት ክብር በመሆኑ የሬሳ አሸኛኝት የራሱ የሆነ ወግና ሥርዓት አለው የሚቹ አስከሬን ከቤት ወደ ቤተክርስቲያን እስከሚደርስ እንደ አስፈላጊነቱ በሰባት ምዕራፎች የተከፈለ የጉዞ ፍትሃት ይደረግለታል፡ በመጨረሻም አስፈላጊው የቤተክርስቲያን ሥርዓት ከተፈጸመ በኋላ ግብዓተ መሬቱ ይፈጸማል ።«ኦአዳም መሬት እንተ ወትገብዕ ውስተ መሬት »(ቅዱስ ኤፍሬም ዘሰኑይ) እንዲል።

፪.፮ የቤት አሠራር

ቤት ከእንጨት ወይም ከድንጋይ ወይም ከጡብ የሚሰራና ለተለያዩ አገልግሎት ለሰው ወይም ለእንስሳት መኖሪያ ፣ለዕቃ ማስቀመጫ የሚውል ዙሪያው በግድግዳ፣ላዩ በጣሪያ የተከለለ መጠለያ ፣ጎጆ ፣ሳር ቤት ፣ቆርቆሮ ቤት ፣ሕንጻ ወዘተ. ማለት ነው። «የኢትዮጵያ ቋንቋዎች ጥናትና ምርምር ማዕከል አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ የካቲት ፲፱፻፹ ዓ.ም»

ከላይ በት ርጉሙ እንደምረዳው ብዙ ዓይነት የቤት አሰራር እንዳለ ነው። አበ ብዙኀን አብርሃም እድሜ ዘመኑን በድንኳን ኖረዋል ሎጥ ደግሞ በዋሻ ውስጥ መኖሩን መጻሕፍት ይገልጻሉ።አብዛኛው ሕዝብ ግን ብዙ

የሕዝብ ጥግግት በሚኖርበት መንደር ወይም በከተማ እና በገጠራቱ ክፍል ነው።

የቤት አሰራር በገጠርና በከተማ ቤቱ የሚሰራበት ቁስ ይለያያል ፣ለምሳሌ በገጠር እንጨት፣ ሳር፣ ቆርቆሮ፣ጭቃ ዋና ግብዓት ሲሆን በከተማ ደግሞ እንደየሰው የመገንባት አቅም በድንጋይ ፣በሽክላ ፣በአሸዋና ሲሚንቶ ፣በእምነበረድ ፣በከበሩ ማዕድናትም ሊያስገኙ ይችላሉ። የጥንት የቤት አሰራርን ስንመለከት ቤቶች በሁለት ደረጃ ከፈሎ መስራት የተለመደ ነበር።ይኸውም ምድር እና ደርብ (ፎቅ)ደግሞ በጡብ ይሰሩ ነበረው። ጣራው ደግሞ በማዕዘን እንጨት ይደገፋል። አናቱ በቅረንጫፍ እንጨት ይረበርቡታል። ከርብራቡ ላይ ከሸንቆ የተሰራ ሳጠራ ያነጥፉበትና ከበላዩ ጭቃ ይደመድሙበታል። በታችኛው ደረጃ ጎተራ (የእህል) ማከማቻ ፣የውሃ መስቀመጫ እቃዎች ሌሎችም ለቤት የሚገለገሉበትን ቁሳቁስ ያስቀምጡበታል ፣ከብቶቻቸውንም ያሳድሩበታል። በሁለተኛው ደረጃ (ፎቅ) ላይ ደግሞ እንግዶችን ያስተናግዳበታል ፣አየሩ ሞቃት ባልሆነበት ወቅት ደግሞ ይተኙበታል። ሰው ወድቆ እዳይሞት በጣራው ዙሪያ በከታ (ከለላ) ይደረግበታል። «አዲስ ቤት በሰራህ ጊዜ ማንም ከእርሱ ወድቆ ደሙ በቤትህ ላይ እንዳታመጣ በጣራው ዙሪያ መከታ አድርግለት»(ዘዳጃ፪÷፰)።የቤቱ ጣሪያው መውጫ ከቤቱ በስተ ውጭ ይሰራል። የታላላቅ ሰዎች ቤት ብዙ ክፍል የሚኖረው ሲሆን በአደባባይ ዙሪያ ይሰራ ነበር። የሀብታም ቤቶች በወርቅ ፣በብር፣ በቅርጻቅርጽ ደንጋይና እንጨት፣ በዝሆን ጥርስም ቤታቸውን ያስገኙ ነበር። በዕብራውያን ዘንድ የቤታቸው ጣሪያ እንዲነሳ አድርጎ የመሥራት ልምድም ነበራቸው። ማር ፪፡፬

፪.፯ በዓላት

በዓል ማለት በቁሙ የደስታ ቀን የዕረፍት ቀን ፣በዓመት፣በወር በሰዎች የሚከበር፣ያለፍ ነገር የሚታሰብበት ተገዢር፣ሕዝብ የበዓሉን ምስጢር

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

እያሰበ ደስ ብሎትና አዲስ ለብሶና አጊጦ የሚታይበት ቀን በዓል በመባል ይታወቃል።

በዓል የአንድን ማህበረሰብ የአኗኗር ባሕልና ዘየ የሚንፀባረቅበት ሥርዓት ሆኖ ሃይማኖታዊ፣ ባህላዊና ልማዳዊ ሥርዓቶች የሚገለጹበት፣ በምስጋና በጸሎትና በስግደት የሚከበር ሰውና እግዚአብሔር የኒገናኙበት የምልኮም ሥርዓት ነው።

በቅዱስ መጽሐፍ እንደምንረዳው በዓልን የሰራውና የጀመረው ራሱ እግዚአብሔር ነው። «እግዚአብሔር የሠራውን ሥራ በሰባተኛው ቀን ፈጸመ፣ በሰባተኛውም ቀን ከሠራው ሥራ ሁሉ አረፈ።»። ዘፍ ፪፡፪-፫ በዕብራውያን ዘንድ በትእዛዝ የታወጁ በዓላት ሰባት ናቸው፤ በሳምንት አንድ፣ በዓመት ደግሞ ስድስት ሲሆኑ አንድ በዓል በመቃቢያን ዘመን ተጨምሯል።

፩. የሰንበት በዓል፡ ዘሌ. ፳፫፡፪-፫ ይህ በዓል የሳምንቱ የመጨረሻው ቀን ዕለተ ቅዳሜ የሚከበር ሲሆን እግዚአብሔር ፍጥረታትን ከመፍጠር ያረፈበት ዕለት ለመሆኑ መታሰቢያ ነው።

፪. የቂጣ በዓል፥ ወይም ፋሲካ (በዓለ ናኦት) የእስራኤል ከግብጽ አገር የመውጣታቸው መታሰቢያ ነው። ዘጸ. ፲፪፡፩-፳ ፤ ዘሌ ፳፫፡፭-፰

፫. የመከር በዓል (በዓለ ሠዊት)፥ ወይም (ሰባቱ ሱባዔ) ሰባት ሳምንት ከፋሲካ በኋላ ይከበራል በዓሉ የስንዴ በኩራት አጨዳ መታሰቢያ የምስጋና ጊዜ ነው። ዘጸ. ፳፫፡፲፮ ፤ ፴፬፡፳፪ ፤ ዘኁ. ፳፰፡፳፮። በአዲስ ኪዳን ዘመን በዓላ ጎምሳ ተባለ። ሐዋ ፪፡፩

፬. የዳስ በዓል (በዓለ መጸለት)፥ ወይም የአዝመራ ማከማቻ በዓል። በሰባተኛው ወር በፀሥራ ኣምስተኛው ቀን እህል ከተከማቸ በኋላ የእስራኤል ልጆች ሦስት ቀን በዳስ ውስጥ እየተቀመጡ አምላካቸውን

ያመሰግኑ ነበር። ዘሌ ጳጅ፡፴፱-፵፫።

፭. መለከቶች የሚነፉበት ቀን፣ ዘሌ. ጳጅ፡ጳጅ-ጳጅ፤ ዘኑ. ጳ፱፡፩።

፮ . የማስተሰረያ ቀን። በሰባተኛው ወር በዐሥረኛው ቀን አይሁድ ሁሉ ራሳቸውን እያዋረዱ የእግዚአብሔርን ይቅርታ ይለምኑ ነበር፤ ዘሌ. ጳጅ፡፳፮-፴፪።

፯. ፋሪም ፡ በኣስቴር ዘመን አይሁድ ከጠላቶቻቸው ዕረፍትን ያገኙባቸው ቀኖች ፋሪም ተብለው የደስታ በዓል እንዲደረግባቸው ታውጀአል። አስ. ፱፡፲፯-ጳጵ።

፰. የመቅደስ መታደስ መታሰቢያ በዓል፡ ዮሐ ፲፡ጳ፪ ከኦሪትና ከነቢያት በኋላ በመቃብያን ዘመን ተጀመረ። የሶርያ ንጉሥ ኤጲፋንዮስ ኣንጥያኮስ ቤተ መቅደሱን ካረከሰ በኋላ መቃብያን እንደገና ፩፻፷፭ ከክ. ቀደሱት። በኦሪት ሕግ እስራኤላውያን ሁሉ ሰንበትን ለማክበር ተገደዋል። ደግሞም ወንዶች ሁሉ ሰቂጣ በዓል፥ በበዓለ ንምሳና በዳስ በዓል በቤተ መቅደስ መገኘት ግዴታቸው ነበረ። ዘዳ ፲፮፡፲፮።

፪.፭ ሠርግ

ሠርግ ከምርጫና ከማምጫ(ጥሎሽ) ቀጥሎ የሚመጣ የጋብቻ አንዱ ምዕራፍ ነው።ሠርግ ጥሬ ትርጉሙ ፡ጋብቻ፣በዓል፣ድግስ፣የሚያጌጡበት ፣የሚሸለሙበት፣ማለት ነው።ሠርግ በሕይወት አንድ ጊዜ የሚፈጸምበት በቻ ሳይሆን ተጋቢዎች ለቀጣይ ሕይወታቸው መሰረት የሚጥሉበት፣እናት አባታቸውን ትተው እርስ በርሳቸው አንድ የሚሆኑበት ልዩ የደስታ ወቅት ነው።

በዕብራውያን ዘንድ ሠርግ ትልቅ ቦታ የሚሰጠው ባሕል ነው። ተጋቢዎች በቤተሰብ አልያም በራሳቸው ፈቃድ ሊተጫጩ ይችላሉ። ጋብቻውም የመተጫጨት ውሉ ከተፈጸመበት ጊዜ አንስቶ የፀና ይሆናል። ሙሽራውም

ለሌት ቤተሰብ ጥሎሽ የመስጠት ግዴታ አለበት።

ሰርጉ የሚፈጸመው በወንዱ ቤት ነው። የሰርጉ ቀን ወንዱ ወደ ዘመድ ቤት ሄዶ ይቀመጣል። ሚስትም በባሏ ቤት ሆና የባሏን መምጣት የምትጠባበቅ ይሆናል። ወንዱ በዘመድ ቤት ከሚዜዎቹ ጋር በመሆን እየተጨፈረ ቀኑን ያሳልፋል። ቀኑ ሲመሽም የቤቱ አባወራ መርቆ ያሰናብተዋል። ሙሽራውም ከዘመድ ቤት ወደ ሙሽሪት ዘንድ ጉዞ ይጀምራል። በመንገድ ሲያልፍም የሚያገኙት ሁሉ በእልልታ እያጀቡ ይሸኙታል። እኩለ ሌሊት ሲሆን ወደ ሙሽሪት ዘንድ ይደርሳል። በሙሽሪት ወገን ያሉ ሚዜዎችና ቤተ ዘመድም እየጨፈሩና መብራት እያበሩ ሙሽራውን ይቀበሉትና ወደ ሰርጉ አዳራሽ የሚገቡ ይሆናል። ሙሽራው ወደ ሰርጉ አዳራሽ ከገባ በኋላ የአዳራሹ በር የሚዘጋ ሲሆን ከዛ በኋላ ማንም እንዲገባ አይፈቀድም። ማቴ ፳፭፡፩-፲፪ እንዲሁም ወደ ሠርግ ሲመቱ የሠርግ ልብስ ሳይለብሱ መገኘትና ሠርግ ተጠርቶ መቅረት ከባድ ነውር ተደርጎ ይቆጠራል። ማቴ ፳፪፡፲፪

፪.፱ የበግ እረኛ

እረኛ ማለት ምን ማለት ነው?

- እረኛ በጎችንና ፍየሎችን ከብቶችንም የሚያስማራ ነው። (መዝ.፳፫፡፪)
- የጠፋውን የሚፈልግ ነው። (ሉቃ.፲፭፡፫-፮)
- ከአውሬዎች የሚጠብቅ ነው። (፩ኛ ሳሙ.፲፯፡፴፬-፴፭)

መልካም እረኛ በጎቹን በስም ያውቃልና ከበረት ሲወጡ ይከተሉታል። (ዮሐ. ፲፡፫)

መልካም እረኛ ስለመንጋው ነፍሱን እስኪሰጥ ድረስ ይጠብቃል። (ዮሐ.፲፡ ፲፩-፲፭)

መጽሐፍ ቅዱስ በአብዛኛው በእስራኤላውያን ባሕል የተጻፈ እንደመሆኑ የበግ እረኛንም ሁኔታ ስንመለከት ከኢትዮጵያውያን የበግ እረኛ የተለየ ሆኖ እናገኘዋለን። በእስራኤላውያን ባሕል እረኛ ከፊት ፊት እየሔደ ጥሩ የግጦሽ መሬት ያለበትን የሚመራ ሲሆን በኢትዮጵያ ግን የበግ እረኛ መንጋውን ከፊት ሆኖ ከመምራት ከኋላ በአለንጋ መንዳት የተለመደ ነው። የበግ እረኛ የበጎችን ባሕርይ በቅርበት ያውቃል ለእያንዳንዳቸውም ስም በማውጣት በስማቸው እየጠራ ያስማራቸዋል። በጎችም በጎቹም ድምፁን ያውቃሉና ይከተሉታል። (ዮሐ.፲፡፬)ሌላ ሰው መጥቶ ድምፁን ቢያሰማ አይከተሉም በስማቸውም ቢጠራቸው አይከተሉትም።

በእስራኤላውያን ልማድ እረኛ በጎቹን እየመራ በመሔድ ለምለም ሳር ባለበት ቦታ ላይ ሲደርስ የያዘውን ዘንግ ወይም በትር ይተክላል ያን ጊዜ በጎቹ መብላት ይጀምራሉ፤ ሲግጡም በጣም ተረጋግተው ነው። በጎች በጋራ የመኖር ተግባራት አላቸው።

ከዚህም በተጨማሪ እረኞች የጋማና የቀንድ ከብቶችንም ይጠብቃሉ። መንጎቻቸውንም በየመስኩ አሰማርተው ወደ ማታ ወደ ቤት ይመልሷቸዋል ከብቶቹም ቤታቸውን አውቀው ወደቤታቸው ይገባሉ። «በሬ የገዢውን አህያም የጌታውን ጋጣ አወቀ።» (ትን.ኢሳ.፩፡፫) ተብሎ እንደተጻፈ። ፍጻሜው ግን በጌታ ልደት እንስሳት ትንፋሻቸውን እንደገበሩለት የሚያጠይቅ ቢሆንም የከብቶች የጌታቸውን ቤት ማወቅ ግን የተለመደ ነው።

፪.፲ ጫማ ማውለቅ

በመካከለኛው ምስራቅ እስያ ጫማ ማድረግ የተለመደ ነው። ጫማ በምድር ላይ ያለውን ማንኛውንም ነገር የሚነካ ስለሆነ በእስራኤላውያን ዘንድ የተናቀ ነው (ዓባይነህ ካሴ መጽሐፍ ቅዱስ ጥናት ፪ኛ መጽሐፍ) መጥምቀ መለኮት ቅዱስ ዮሐንስ ስለ ጌታችን ክብር ከራሱ ጋር አነፃፅሮ ሲናገር

«የጫማውን ጠፍር ልፈታ የማይገባኝ» በማለት ይገልጻል። (ዮሐ.፩፡፳፯)
ቅዱስ ዮሐንስ የክርስቶስን ክብር መስክሯል። እግዚአብሔርም ሙሴን
«የቆምክበት ሥፍራ የተቀደሰች ናትና ጫማህን ከእግርህ አውጣ» (ዘፀ.፫፡
፭) ብሎታል። እንግዲህ ጫማ የተናቀ ነገር ግን ሙሴ የቆመበት ቦታ
የተቀደሰች በመሆኑ በተናቀ ጫማ መቆም እንደማይገባው ይገልጻል።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ልጆችም ወደ ቤተ
መቅደስ ሲገቡ ጫማቸውን ከእግራቸው ያወልቃሉ። ይህም የተቀደሰውን
የእግዚአብሔር ቤት በተናቀ ነገር መርገጥ ስለማይገባ ነው።

፪.፲፩ በኩር

በኩር የግእዝ ቃል ሲሆን በዕብራይስጥ ደግሞ ቤኩራት ይባላል።
ትርጉሙም የመጀመሪያ ልጅ ማለት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በኩር
ማለት ማኅፀንን የሚከፍት እንደሆነ ያስረዳል። (ዘኁ.፲፰፡፲፭-፲፮) ከአንድ
አባትና እናት ከተወለዱት መካከል በመጀመሪያ የተወለደው የበኩር ልጅ
ይባላል። የበኩር ልጅ ለመባል ግን የግድ ተከታይ ሊኖረው አይገባም
ብቸኛ ልጅም የበኩር ልጅ መሆን ይችላል። (አባ ጀሮም)

የበኩር ልጅ መሆን ያለው ጥቅም

የበኩር ልጅ መሆን ከሚያገኘው ጥቅም ወይም ኃላፊነት መካከል አባቱ
በሞት ቢለይ የቤተሰቡን ኃላፊነት በመውሰድ ይመራል ወንድሞቹ
ከሚያገኙት እጥፍ ያገኛል። አባቱ ንጉሥ ከሆነ አልጋ ይወርሳል። እርሱ
ሳያገባ ሌሎቹ አያገቡም በአጠቃላይ ከታናናሾቹ የተለየ ክብር ያገኛል።
በመጽሐፍ ቅዱስ ቃየን የአዳም ፤ ሴም የኖኅ ፤ ኩሽ የካም ፤ አብርሃም
የታራ ፤ ኤሳው የይስሐቅ ፤ ሮቤል የያዕቆብ የበኩር ልጆች ናቸው።

፪.፲፪ ወንድም

ወንድም የሚለው መጠሪያ እንደየ አገባቡ የሚለይ ቢሆንም ከአንድ አባት ወይም እናት ወይም ከሁለቱም የሚወለድ ወንድ ልጅ መጠሪያ ነው። ይሁንና በመጽሐፍ ቅዱስ ወንድም የሚለው መጠሪያ ከአንድ አባት ወይም እናት ልጅ መሆን ብቻ አያስፈልግም። በተለየ ሁኔታ የሚቀራረቡ ወንድም ሊባሉ ይችላሉ። ለምሳሌ በሀገር ልጅነት ፣ በአንድ ነገድ ልጅነት ፣ በዝምድና ፣ በባልጀርነት ፣ በቤተሰብ አባልነት ፣ በሃይማኖት አንድነት ወዘተ . . .

የሀገር ልጅነት

በአንድ ሀገር የተወለዱ በዜግነት አንድ የሆኑ ሕዝቦች ሁሉ ወንድም ተብለው ይጠራሉ። እስራኤላውያን በግብፅ በስደት በነበሩበት ወቅት ነብዩ እግዚአብሔር ሙሴ የግብፅ ሰው ወንድሞቹ የዕድራውያንን ሰው ሲመታ አየ ይላል። ከዚህ የምንረዳው የአንድ ሀገር ሕዝብ ወንድም እንደሚባል ነው ። (ዘፀ.፪:፲፩)

የአንድ ነገድ ልጅ

ነገድ ማለት ምን ማለት ነው?

ነገድ በባሕል ፣ በኢኮኖሚና በአካባቢያዊ ይዞታ አንድነት ላይ የተመሠረተ ግንኙነት ያለው ከጎሳ ይልቅ መጠነ ሰፊ የሆነ የማኅበረሰብ ስብስብ ነው። (ኪዳነ ወልድ ክፍሌ መዝገበ ቃላት ገፅ ፪፻፹፮)

በመጽሐፍ ቅዱስም ንጉሥ ዳዊት በካህናቱ በሳዶቅና ለአብያታር ልኮ እንዲህ አላቸው ይልና «እናንተ ወንድሞቼ የአጥንቴ ፍላጭና የሥጋዬ ፍላጭ ናችሁ» (፪ኛ ሳሙ.፲፱:፲፪)

በባልንጀርነት

ባልንጀራ ማለት ንደኛ ፣ ምሥጢረኛ ፣ አብሮ አደግ እኩያ ወይም አቻ ተብሎ ይፈታል። (ኪዳን ወልድ ክፍሌ መዝገበ ቃላት) የቅርብ ወዳጅ ወይም ንደኛ ማለትም ባልንጀራ ወንድም ይባላል።ቅዱስ ዳዊት የሳኦል ልጅ ዮናታን በመሞቱ ቅዱስ ዳዊት ሙሾ እያወጣ ሲያለቅስለት ወንድሜ ዮናታን ሆይ እኔ ለአንተ እጩነታለሁ እያለ አዝኗል። (፪ኛ. ሳሙ. ፩፡፳፯)

በሃይማኖት አንድነት

ቅዱስ ጳውሎስ ለሮሜ ክርስቲያኖች «ወንድሞቼ ሆይ በሌሎች አሕዛብ ደግሞ ልማድ እንደሆነ በእናንተም ፍሬ አገኝ ዘንድ ብዙ ጊዜ ወደ እናንተ ልመጣ እንዳለሁ አስካሁን ግን እንደተከለከልሁ ታውቁ ዘንድ እወዳለሁ።» ሐዋርያው ቅዱስ ጳውሎስ ወንድሞቹ ያላቸው ሕዝቦች በሃይማኖት ከእርሱ ጋር አንድ ስለሆኑ ነው። (ሮሜ.፩፡፲፫፣ ፊሊጵ. ፩፡፲፪ ፣ ፊልጵ ፬፡፩)ቅዱስ ጴጥሮስም በመልአኩ ተራዳኪነት ከእስር ቤት እንደወጣ መልዕክት ወደ ኢየሩሳሌም ሲልክ እንዲህ በማለት በሃይማኖት አንድ የሆኑትን «ይህን ለያዕቆብና ለወንድሞቼ ንገሩ» (ሐዋ. ሥራ.፲፡፲፯) ይህ የሚያሳየው የሃይማኖት ወንድማማችነት ከሁሉም ዝምድና ይልቅ ጠንካራ መሆኑን ነው።

በእስራኤላውያን ባሕል ወንድም የሚለው ቃል ከአንድ እናትና አባት ከተወለዱ ሌላ በተለያየ ሁኔታ ለሚቀራረቡ ሰዎች የሚሰጥ ቅፅል ነው።

የቤተሰብ አባል

ሎጥ እና አብርሃም የአንድ ቤተሰብ አባላት በመሆናቸው “እኛ ወንድማማች ነን” ሲባባሉ እናያለን። ዘፍ ፲፫፡፰ በተመሳሳይ ጌታችን ከዮሴፍ ልጆች ጋር ወንድም ተብሎ ተጠርቷል። ማቴ ፲፪፡፵፯

፪.፲፫ ሴቶችን አለመቁጠር

በዕብራውያን ዘንድ ሴቶችን ከግብር አስገብቶ ያለመቁጠር ባሕል አለ። ሴቶች ቆጠራ በሚያስፈልግባቸው ሁኔታዎች ሁሉ ሳይቆጠሩ አልፈዋል። ለምሳሌ በማቴዎስ ወንጌል ምዕራፍ አንድ ላይ የጌታችንን የዘር ሐረግ በሚቆጠርበት ጊዜ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያምን ሳይቆጥራት ወደ ዮሴፍ ሄዷል። በእርግጥ በዚህ የዘር ሐረግ ላይ ገብተው የተቆጠሩ ሴቶች ቢኖሩም እነርሱ ከአህዛብ ወገን የመጡ በመሆናቸው ምክንያት ነው። ሌላ ምሳሌ ጌታችን እህል አበርክቶ በመገባ ጊዜ ከሴቶች እና ከሕፃናት በቀር የተመገቡት ሰዎች ቁጥር አምስት ሺህ እንደሚሆን ተገልጿል። ዮሐ ፪፡፲

ምዕራፍ ሦስት

የቅዱሳት መጻሕፍት የትርጓሜ ስልት

፫.፩ መጽሐፍ ቅዱስ ከቋንቋ ወደ ቋንቋ መተርጎም

ብዙዎቹ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት የተጻፉበት እናት ቋንቋ ዕብራይስጥ ሲሆን ትንቢተ ዳንኤል የተፃፈው በአረማይክ ቋንቋ ነበር። የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ከተጻፈበት እናት ቋንቋ (ዕብራይስጥ) ወደተላያዩ ቋንቋዎች መተርጎም ችሏል። ከአማርኛውና ከግዕዙ እንዲሁም ከእንግሊዝኛው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት አንዳንድ ቃላት በቀጥታ ከዕብራይስጥ ተወስደው ይገኛሉ። ለምሳሌ ኤልሻዳይ፡- ሁሉን የሚችል አምላክ፣ ያህዌህ ይርኢ እግዚአብሔር ያያል፣ መሪባ ክርክር፣ ቤቴል የእግዚአብሔር ቤት ወዘተ...

የቅዱሳት መጻሕፍት በተለያዩ ቋንቋ መተርጎም እግዚአብሔርን እና ፈቃዱን ወይም ትዕዛቡን ለማወቅ አይነተኛ አስተዋጽኦ አድርጓል። ስለዚህ እግዚአብሔር ጸሐፊዎችን እያስነሳ በቅዱሳት መጻሕፍት በኩል የእርሱን ማንነትና ፍጥረታት ዳግም ሊያደርጉት የሚገባቸውን እንዲያውቁት አድርጓል። በዚህም ምክንያት መጀመሪያ የተፃፉት ቅዱሳት መጻሕፍት በዕብራይስጥ ቋንቋ ብቻ ስለነበረ ለሌሎች ሕዝቦች ለማስተዋወቅ ለማድረስ መተርጎማን መጻሕፍትን አስነሳ። ኢትዮጵያም የመጀመሪያዋ የመጽሐፍ ቅዱስን ትርጉም በራሷ የግእዝ ቋንቋ ገንዘብ ያደረገች ሀገር ናት ። ይህም ከክርስቶስ ልደት ፱፻ ዓመት በፊት መሆኑ ነው። አንዳንድ ጸሐፊያን ቅዱሳት መጻሕፍትን በመጀመሪያ የተረጎሙት ወደ ጽርዕ /ግሪክ/ ቋንቋ ነው የሚሉ አሉ በእኛ በኢትዮጵያዊያን ሊቃውንት ዘንድ ግን ተቀባይነት የለውም። ምክንያቱም ሰባው ሊቃናት ቅዱሳት መጻሕፍቱን የተረጎሙት ከክርስቶስ ልደት በፊት ፪፻፹፬ ዓመት ላይ በበጥሊሞስ ዘመነ መንግሥት ሲሆን ሀገራችን መጻሕፍቱን በግእዝ ቋንቋ ያስተረጎመችው ግን ከክርስቶስ ልደት በፊት ፱፻፹ አካባቢ ነው። ስለዚህ የግሪኩ ትርጉም ሁለተኛ

መሆኑን መገንዘብ ይቻላል። በመካከላቸውም የ፪፻፺፮ ዓመት ልዩነት መኖሩን መገንዘብ ይቻላል።

በሀገራችን በኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ አባ አብርሃም (አባ ሮሜ) በተባሉ መነኩሴ ሙሉ በሙሉ ወደ አማርኛ ቋንቋ ተተርጉሟል (የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት አባይነህ ካሴ) በአባ አብርሃም ከተተረጎመው መጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በ ፲፰፻፲፮ ዓ.ም ፬ቱ ወንጌላት ፣ በ፲፰፻፳፩ ዓ.ም ሐዲስ ኪዳን እንደገና በ ፲፰፻፴፪ ዓ.ም ደግሞ ሙሉው መጽሐፍ ቅዱስ እየታተመ ወጥቷል።

፫.፪ ነጠላ ትርጓሜ

ነጠላ ትርጓሜ መጽሐፍ ቅዱስ ላይ የሚገኙ ቃላትን ቀጥታ እንደወረደ ያለምንም ሐተታ ምሳሌና ምሥጢር መውሰድ ነው። ከቋንቋ ወደ ቋንቋ የሚደረግ ትርጉም ለነጠላ ትርጓሜ ምሳሌ ሊሆን ይችላል። ይህም በዓለም ላይ አንድ ዓይነት ንባብ ያለው ተመሳሳይ መጽሐፍ ቅዱስ እንዲኖር አስችሏል።

በነጠላ ትርጉም ሊወሰዱ የሚችሉ የተወሰኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች፡

“እግዚአብሔር በመጀመሪያ ሰማይና ምድርን ፈጠረ።” ዘፍ. ፩÷፩

“ወደ ፈተና እንዳትገቡ ትጉና ጸልዩ።” ማቴ. ፳፯÷፵፩

“ከሐሰተኞች ነቢያት ተጠንቀቁ።” ማቴ. ፯÷፲፭

“እስከ መጨረሻ የሚጸና ግን እርሱ ይድናል።” ማቴ. ፳፬÷፲፫

“ስለ ጽድቅ ፍርድ ሰባት ጊዜ በቀን አመሰግንሃለሁ።” መዝ. ፻፲፰÷፻፷፬

“አድርገህልኛልና ለዘላለም አመሰግንሃለሁ።” መዝ. ፶፩÷፱

“የምታመልኩትን ዛሬ ምረጡ እኔና ቤቴ ግን እግዚአብሔርን እናመልካለን።”
ኢያ. ፳፬÷፲ ወዘተ የሚሉት የመጽሐፍ ክፍሎች በቀጥታ ወይም በነጠላ ትርጉም የሚወሰዱ ናቸው።

አብዛኛውን ጊዜ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በታሪክነት የተመዘገቡት በነጠላ ትርጉም የሚወሰዱ ናቸው ። የአብርሃም ከካራን መውጣት፣ የያዕቆብና ልጆቹ ስደት፣ የእስራኤል መከራ በግብፅ ጎሳም ከግብፅ መውጣት የእስራኤል ምድረ ርስትን መከፋፈል በነጠላ ትርጉም ይወሰዳሉ። በተጨማሪም በመጽሐፈ ሩት፣ አስቴር፣ ሳሙኤል፣ ነገሥት፣ ቤና መዋዕል የተፃፉ ታሪኮች በነጠላ ትርጉም ሊወሰዱ የሚችሉ በርካታ ክፍሎች አሏቸው።

፫.፫ መጽሐፍ ቅዱስ ምሳሌያዊ ትርጉም

ምሳሌ በዕብራይስጥ “ ማሻል” ይባላል። አንድን ነገር የበለጠ ግልጽ ለማድረግ በምሳሌ ይነገራል። ምሳሌ የራቀውን የሚያቀርብ የረቀቀውንም ነገር የሚያጎላ ነው። ረቂቁን ነገረ እግዚአብሔር ሰዎች በቀላሉ እንዲረዱት ያደርጋል። ማቴ ፲፫፡፲-፲፩ በሌላ በኩል ነገርን በምሳሌ ለአዋቂዎች ይነግሩበታል ካላዋቂዎች ደግሞ ይሰውሩበታል። አበው “ነገር በምሳሌ” እንዲሉ። ምሳሌ ሁልጊዜ ከሚመሰልበት ነገር ይንሳል ስለዚህ “ምሳሌ ዘየሐጽጽ” ይባላል። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በምሳሌ የተነገሩ በርካታ ክፍሎች ይገኛሉ።

ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በተለይም ለደቀመዛሙርቱ ካስተማራቸው መንገዶች አንደኛው ምሳሌ ነው። “መስማትም በሚችሉበት መጠን እነዚህን በሚመስል በብዙ ምሳሌ ቃሉን ይነግራቸው ነበር። ያለምሳሌ ግን አልነገራቸውም። ለብቻቸውም ሲሆኑ ነገሩን ሁሉ ይፈታላቸው ነበር።” እንደተባለ (ማር.፬÷፴፬)ከዚህ የምንረዳው በምሳሌ የተነገረን መልዕክት ማንም ሰው ሊተረጎመው እንደማይችል ነው። ነገር

ግን ሊተላለፍ የተፈለገውን መልዕክት የበለጠ ግልጽ የሚያደርግ ስለሆነ በምሳሌ የተነገረን ነገር ሲተረጎም በቀላሉ መረዳት ይቻላል።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በርካታ ምሳሌዎች ተመስለዋል። ለአብነት ያህል ግን ጥቂቶቹን ከዚህ ቀጥሎ ከነፍቺያቸው/ትርጉማቸው/ እንመለከታለን።

የእስራኤል በወይን ቦታ መመሰል

“አሁን ስለወዳጄና ስለወይን ቦታው ለወዳጄ ቅኔ እቀኛለሁ። ለወዳጄ በፍሬያማው ኮረብታ ላይ የወይን ቦታ ነበረው። በዙሪያው ቆፈረ ድንጋዮችንም ለቅሞ አወጣ ምርጥ የሆነውንም ሐረግ ተክለበት በመካከሉም ግንብ ሠራ ደግሞም የመጥመቂያ ጉድጓድ ማለበት ወይንንም ያፈራ ዘንድ ተማመነ ዳሩ ግን ሆምጣጣ ፍሬ አፈራ።” (ኢሳ.፭፥፩-፪)

ይህንን ኃይለ ቃል የተናገረው በነብዩ ኢሳያስ ላይ አድሮ የተናገረው እግዚአብሔር ነው። ማንም ሰው እንደሚረዳው እግዚአብሔር በኃይለ ቃሉ ውስጥ ስለግብርና የተናገረ ይሁን እንጂ ዋናው መልዕክት ግን ግብርናን ማስተማር አይደለም። በምሳሌው ተመስለው የቀረቡልን የወይን ቦታው ወይም እርሻውና የወይኑ ሐረግ የሚወክሉት /የሚመስሉት/ ሌላ ትርጉም አለ። ይህም የመጽሐፍ ቅዱስ አንዱ አካሄድ ነው።

“የሠራዊት ጌታ የእግዚአብሔር ወይን ቦታ እርሱ የእስራኤል ቤት ነው። የደስታውም አትክልት የይሁዳ ሰዎች ናቸው። ፍርድን ተስፋ ያደርግ ነበር። እነሆም ደግሞ ማፍሰስ ሆነ ጽድቅንም ይተማመን ነበር እነሆም ጩኸት ሆነ” (ት.ኢሳ.፭፥፮) እንዲል ወይን የተባሉት እስራኤል ዘሥጋ ሲሆኑ ወዳጄ የተባለው ደግሞ ራሱ እግዚአብሔር አምላካችን ነው።

የእመቤታችን ዘላለማዊ ድንግልና ምሳሌ

“እኅቴ ሙሽራ የተቆለፈ ገነት የተዘጋ ምንጭ የታተመም ፈሳሽ ናት”
(መኃ.፱÷፲፪)

ይህ ኃይለ ቃል ምሳሌያዊ ትርጉም ያለው እንጂ ነጠላ ትርጉም የሚወሰድ አይደለም። በነጠላ ትርጉም እንወሰደው ቢባል ምን ለማለት እንደተፈለገ መረዳት አይቻልም። ታዲያ ስለምን ተነገረ? ጠቢቡ በምሳሌ የተናገረው ስለ እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም ነው። በዚህ የመዝሙር መጽሐፍ ውስጥ በሴት አንቀጽ የተነገሩት በሙሉ ለእመቤታችን እና ለቤተክርስቲያን የተነገሩ ናቸው። ምሳሌያዊ ፍቺው እመቤታችን ናት ከተባለ ለምን እኅቴ አላት? ስሎሞን የዳዊት ልጅ እንደሆነ ሁሉ ድንግል ማርያምም ከቤተ ዳዊት ተወልዳለችና ቅዱስ ዳዊትም “ልጄ ሆይ ስሜ እይ” ብሎ ዘምሮላታል። (መዝ.፱፬÷፲) ልጄ ብሎ የጠራትም ከእርሱ ወገን የምትወለድ በመሆኗ ነው። ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስም የዳዊት ልጅ ተብሎ ተጠርቷል። (ማቴ.፩÷፩) ሙሽራ መባሏ ሙሽራ በሙሽርነቷ ዕለት ከማንም ሰው በላይ ትከበራለችና እመቤታችንም ሁልጊዜ “ትውልድ ሁሉ ብዕዕት ይለኛል።” ብላ ትውልደ ሴም ትውልደ ካም ትውልደ ያፌት የሚያከብራት የሚያመስግናት በመሆኑ ነው። (ሉቃ.፩÷፱፰)

“የተቆለፈ ገነት” ማለቱም በተቆለፈ ገነት ሰው አይገባበትም። በዚህ የተመሰለም የእመቤታችን ድንግልናዋ ነው። ነብዩ ሕዝቅኤልም የእመቤታችንን ዘላለማዊ ድንግልና በምስራቅ በር መስሎ ተናግሯል። “ወደ ምስራቅ ወደሚመለከተው በስተውጭም ወዳለው ወደ መቅደሱ በር አወጣኝ ተዘግቶም ነበር። እግዚአብሔርም ይህ በር ተዘግቶ ይኖራል እንጂ አይከፈትም ሰውም አይገባበትም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ገብቶበታልና ተዘግቶ ይኖራል አለኝ።” (ሕዝ.፱፬÷፩-፪) በዚህም ክፍል “መቅደስ” የተባለችው እመቤታችን ናት። “በር” የተባለ ድንግልናዋ ነው።

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

በበሩም የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር ኢየሱስ ክርስቶስ ገብቶበታልና ተዘግቶ ይኖራል በማለት ዘላለማዊ ድንግልናዋን ተናገረ።

የጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በበግ መመሰል

ነብዩ ኢሳያስ ኢየሱስ ክርስቶስን “ተጨነቀ ተሰቃየ አፋንም አልከፈተም ለመታረድ እንደሚነዳ ጠቦት በሸላቾቹም ፊት ዝም እንደሚል በግ እንዲሁ አፋን አልከፈተም።” (ት.ኢሳ.፶፫፥፭)

በግ ቢሸልቱት ቢያርዱትና ቢያስቃዩት በጭራሽ አይጮህም ጌታችንም አይሁድ መከራ ቢያጸኑበት ቢገርፉት ቢሰቅሉት ቢተፉበት ቢዘብቱበት በመከራ ጽናት ምክንያት ምንም አልተናገረም። “ገዢውም እጅግ እስኪደነቅ ድረስ አንዲት ቃልስንኳ አልመለሰለትም” ማቴ. ፳፯፥፲፬

መጥምቀ መለኮት የሐንስም ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስን “እነሆ የዓለም ኃጢአት የሚያስወግድ የእግዚአብሔር በግ” ብሎታል። (ዮሐ.፩፥፴፱)

አብርሃም በይስሐቅ ፋንታ የሰዋው በግ የጌታችን ምሳሌ ነው። ዘፍ. ፳፪፥፲፫ በይስሐቅ ፋንታ በጉ እንደሰዋ ጌታችን ስለአዳም ቤዛ /ለውጥ/ በመስቀል ተሰውቷልና። በዮሐንስ ራእይ ላይም በተደጋጋሚ በጉ እየተባለ ተጠርቷል። ራእ.፭፥፮

የጌታችን በዓለት መመሰል

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በበርካታ ሥፍራዎች ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዓለት ተመስሏል።

“እጅ ሳይነካው ድንጋይ ከተራራው ተፈንቅሎ ከብረት እና ከሸክላ የሆነውን የምስሉን እግሮች ሲመታና ሲፈጭ አየሁ” (ዳን.፪፥፴፬)

በነብዩ በዳንኤል ራእይ የታይው ዓለት /ድንጋይ/ የኢየሱስ ክርስቶስ ምሳሌ ነው። ተራራው የልዕልናው የሰማያዊ መንበሩ ምሳሌ ሲሆን ይህም ነብዩ ኢሳያስ “እግዚአብሔርን በረጅምና ከፍ ባለ ዙፋን ተቀምጦ አየሁት” ት.ኢ.ሳ. ፮፥፩

“እጅ ሳይነካው” መባሉም ወልድ ዋሕድ ኢየሱስ ክርስቶስ በራሱ ፈቃድ በባሕርይ አባቱ በአብ ፈቃድ በባሕርይ ሕይወቱ በመንፈስ ቅዱስ ፈቃድ አስገዳጅ ሳይኖርበት ወድዶ ከሰማያዊ መንበሩ ወደ ምድር እንደመጣ ሲያጠይቅ ነው። ዳግመኛም “እጅ ሳይነካው” መባሉ ያለ ዘርዐ ብእሲ /ያለ ወንድ ዘር/ ከቅድስት ድንግል ማርያም መወለዱን ያጠይቃል። ተራራም የተባለች እመቤታችን ድንግል ማርያም ናት።

ከብረት እና ከሸክላ የተሰራው ምሳሌ ደግሞ የዲያቢሎስ ምሳሌ ነው። ከተለያዩ ነገር መሠራቱም የዲያቢሎስን የተከፋፈለ መንግሥት ያመለክታል። ያ ከሰማይ የወረደው ደንጋይ ምስሉን እንደፈጨው ከሰማየ ሰማያት የወረደው ከድንግል ማርያም የተወለደው መድኃኔዓለም ክርስቶስም በምድር ላይ ነግሦ የነበረውን የዲያቢሎስን አገዛዝ የማጥፋት ምሳሌ ነው።

“ሁሉ ሙሴን ይተባበሩ ዘንድ በደመናና በባሕር ተጠመቁ ሁሉም ያን መንፈሳዊ መብል በሉ ሁሉም ያን መንፈሳዊ መጠጥ ጠጡ ይከተላቸው ከነበረው መንፈሳዊ ዓለት ጠጥተዋልና ያም ዓለት ክርስቶስ ነበረ።” ፩ኛ ቆሮ.፲፥፬ ፣ ዘጸ. ፲፯፥፮

ዓለት ማለት በመሬት ውስጥ የተነጠፈ ትልቅ ደንጋይ ማለት ነው። ዓለትን ከስፍራው ማነቃነቅ አይቻልም (ኢዩ.፲፰፥፬) እንዲሁም እግዚአብሔር ወልድም በባሕርይው ሕልፈት በመንግሥቱ ሽረት የሌለበት የማይለወጥ ኃይል አምላክ ነውና። ቅዱስ ዳዊትም ዓለቴ አምባዬ መድኃኒቴ አምላኬ በእርሱ የምተማመንበት ረዳቴ መጠጊያዬ ብሎታል። መዝ. ፲፯፥፪

፫.፩ ምሥጢራዊ ትርጓሜ

ምሥጢራዊ የትርጓሜ ስልት ዘሩን ወይም ንባቡን ሳይከተል በውስጡ የያዘውን ምሥጢር የሚተረጉም የትርጓሜ ስልት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ላይ ያሉትን በነጠላ ትርጉም ልንረዳቸው የማንችላቸውን ሐሳቦች በምሥጢራዊ ትርጓሜ በመተርጎም የምንረዳቸው ይሆናል። በነጠላ ብንረዳቸው ከስህተት ላይ ልንወድቅ የምንችላቸውና በምሥጢራዊ ትርጓሜ የሚተረጎሙ የተወሰኑ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎችን ቀጥለን እንመለከታለን።

“ባለጠጋ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ከሚገባ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢገባ ይቀላል።” ማቴ ፲፱፡፳፬

ይህን ኃይለ ቃል በነጠላ ትርጉም እንረዳው ብንል ባለጠጋ የሆነ ሁሉ መንግሥተ ሰማይ አይገባም ወደሚል ድምዳሜ ያደርሰናል። ነገር ግን ኃይለ ቃሉን በምሥጢራዊ ትርጓሜ ተተርጉሞ መረዳት ያስፈልጋል። እንደምን ያለ ባለጠጋ ነው መንግሥተ ሰማይን የማይወርሰው የሚለውን ጥያቄ ስንጠይቅ ባለጠጋነቱን ድሆችን ለመርዳት የማይጠቀም እጆቹን ከምጽዋት የሚያጥፍ ከሆነ መንግሥተ ሰማይን የሚወርስ አይደለም። በሉቃ ፲፮፡፲፱-፴፩

“እንጀራህን በውኃ ላይ ጣለው። ከብዙ ዘመናት በኋላ ታገኘዋለህ።” መክ ፲፩፡፩

ይህም ኃይለ ቃል በነጠላ ሊረዱት የማይችሉት ሆኖ እናገኘዋለን። በውኃ ላይ የወደቀን እንጀራ ከብዙ ዘመናት በኋላ ሊገኝ የሚችል አይደለምና። ታዲያ ምሥጢሩ የሚናገረው ስለ ምጽዋት ነው። ምጽዋትን ከመጸወቱ እንጀራን በውኃ ላይ እንደመጣል ያለ መልሰው በምድር የማያገኙት ሲሆን ከብዙ ዘመን በኋላ ታገኘዋለህ መባሉ የምጽዋት ዋጋ በርስት በመንግሥተ ሰማይ የሚገኝ በመሆኑ ነው። ማቴ ፮፡፲፱

፫.፭ ፈርጀ ብዙ ቃላት

አንድ ቃል ወይም ሀረግ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተለያየ አንቀጽ በመግባት ከተለመደው ትርጉም የተለየ አገባባዊ ትርጉም ሲኖረው ቃሉን ፈርጀ ብዙ እንለዋለን። ለምሳሌ ፡ መንገድ የሚለው ቃል በተለያየ ቦታ የተለያየ ትርጉም ይዞ እናገኘዋለን።

መንገድ ማለት ትእዛዝ ማለት ነው። ዘጸ ፴፪፡፰ “ካዘዝኳቸው መንገድ ፈጥነው ፈቀቅ አሉ።” እንዲል።

መንገድ ማለት ሃይማኖት ማለት ነው። ኤር ፮፡ ፲፮ “እግዚአብሔር እንዲህ ይላል በመንገድ ላይ ቁሙ ተመልከቱም የቀደመችውንም መንገድ ጠይቁ መልካሚቱ መንገድ ወዴት እንደሆነች እውቁ በእርሷም ላይ ሂዱ ለነፍሳችሁ ዕረፍት ታገኛላችሁ።” በሃይማኖት ስትኖሩ ዕረፍተ ስጋ ወነፍስ ታገኛላችሁ ሲለን ነው። በ፩ቆሮ ፲፮፡ ፲፫ “ንቁ በሃይማኖት ቁሙ።” እንዲሁም ሆሴ ፲፬፡፱ “የእግዚአብሔር መንገድ ቅን ነው፤ ጸድቃንም ይሄዱበታል፤ ተላላፊዎች ግን ይወድቁበታል።” የሃይማኖትን መንገድነት ያስረዳል።

መንገድ ማለት ሥራ ማለት ነው። ሕዝ ፲፰፡ ፳፭—፴ “... እንደ መንገዱ በየሰው ሁሉ እፈርድባቸዋለው ይላል ጌታ እግዚአብሔር።” በአገባቡ መሠረት እንደ ሥራችሁ የሚል ትርጉም ይኖረዋል።

መንገድ ማለት ፈቃድ ማለት ነው። ኢሳ ፶፭፡፰ “አሳቤ እንደ አሳባችሁ መንገዳችሁም እንደ መንገዴ አይደለምና ይላል እግዚአብሔር።” አገባቡ ላይ ፈቃዳችሁ እንደ ፈቃዴ አይደለም እያለ ነው።

ወንጌል መንገድ ይባላል። ሉቃ ፩፡፸፱ “እግሮቻችንም በሰላም መንገድ ያቀናል።” የሰላም መንገድ የተባለች ወንጌል ናት።

ተግባር ፡ ከታች የተዘረዘሩትን ፈርጆ ብዙ ቃላት በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ያላቸውን ልዩ ልዩ አገብባዊ ትርጓሜ ከመምህራን ጠይቃችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተናገሩ።

መቆም

ማወቅ

ሰማይ

መንግሥተ ሰማይ

የዘመን ፍጻሜ

ነፍስ

መንፈስ

፩ የመጽሐፍ ቅዱስ ዘይቤዎች

ቅዱሳት መጻሕፍት ምሥጢርን እንጂ ዘይቤን አይጠነቅቁም። ይህም ማለት መጻሕፍትን ኃላፊ አድርገው ሊናገሩ ይችላሉ። ወይም ደግሞ ኃላፊውን መጻሕ አልያም አንድ ጊዜ ተፈጽሞ ያበቃለትን ተግባር አሁን እየተፈጸመ ነው፤ ወደፊትም እየተፈጸመ ይቀጥላል በሚል ዘይቤ ሊገልጹት ይችላሉ።

ኃላፊውን መጻሕ የማድረግ ዘይቤ

“እነሆ አዲስ ሰማይ እና አዲስ ምድርን እፈጥራለሁ።” ኢሳ ፳፭፡፲፮ እግዚአብሔር ፍጥረታትን ፈጥሮ የጨረሰው በስድስት ቀን እንደሆነ መጽሐፍ ቅዱስ ይነግረናል። አዲስ ሰማይ እና አዲስ ምድር የተባለችው

በእለተ እሑድ የተፈጠረችው መንግሥተ ሰማይ ናት። ፪ኛ ጴጥ ፫፡፲፫ ራእይ ፳፩፡፩

መጻኢውን ኃላፊ የማድረግ ዘይቤ

“መልክና ውበት የለውም፤ ባየነውም ጊዜ እንወድደው ዘንድ ደም ግባት የለውም። የተናቀ ከሰውም የተጠላ፤ የሕማም ሰው ደዌንም የሚያውቅ ነው፤ ሰውም ፊቱን እንደሚሰውርበት የተናቀ ነው፤ እኛም አላከበርነውም። በእውነት ደዌያችንን ተቀበለ ሕመማችንንም ተሸክሞአል፤ እኛ ግን እንደ ተመታ በእግዚአብሔርም እንደ ተቀሠፈ እንደ ተቸገረም ቁጠርነው። እርሱ ግን ስለ መተላለፋችን ቁሰለ፤ ስለ በደላችንም ደቀቀ፤ የደጎንነታችንም ተግሣጽ በእርሱ ላይ ነበረ፤ በእርሱም ቍስል እኛ ተፈወስን።” ኢሳ ፶፫፡፫-፭

ኢሳይያስ ጌታ ከመወለዱ ፯፻ አመት አስቀድሞ የነበረ ነቢይ ሲሆን ስለ ጌታችን ሕማም እና መከራ ሲናገር በኃላፊ አንቀጽ በማድረግ ነው።

አንድ ጊዜ ተፈጽሞ ያበቃን ተግባር እየተፈጸመና ቀጣይነት ያለው አስመስሎ የመናገር ዘይቤ

“እንዲሁም እንደ እነርሱ ዝሙትን ያደረጉና ሌላን ሥጋ የተከተሉ ሰዶምና ገሞራ በዙሪያቸውም የነበሩ ከተማዎች በዘላለም እሳት እየተቀጡ ምሳሌ ሆነዋል።” ይሁዳ ፩፡፯ በታሪክ ሰዶም እና ገሞራ አንድ ጊዜ በእሳት እንደተቀጡ የሚታወቅ ቢሆንም ይሁዳ በመልእክቱ እየተቀጡ በማለት ተግባሩ እየተፈጸመ ያለ እና ቀጣይነት ያለው አስመስሎ ገልጾታል።

ሌሎች ዘይቤዎች

አጉልቶ ማቅረብ (ግነት ዘይቤ)፡ እውነታን በማጋነንና በማጉላት የመናገር ዘይቤ ነው። ለምሳሌ “ባለጠጋ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት ከሚገባ ግመል በመርፌ ቀዳዳ ቢገባ ይቀላል።” ማቴ ፲፱፡፳፬ “አፉ ከቅቤ ይልቅ

ለዘበ።” መዝ ፶፭፡ ፳፩

ሰውኛ ዘይቤ፡ ሰው ላልሆኑ ነገሮች የሰውን ጠባይ አላብሶ የመናገር ዘይቤ። “እግዚአብሔር ተናግሮአልና ሰማያት ስሙ፥ ምድርም አድምጪ” ኢሳ ፩፡፪ “ሰማያት የእግዚአብሔርን ክብር ይናገራሉ የሰማይም ጠፈር የእጁን ሥራ ያወራል።” መዝ ፲፱፩

ንጽጽር ዘይቤ፡ ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ነገሮችን በማነጻጸር የሚቀርብ ዘይቤ ነው። “ስለዚህ ይህን ቃሌን ሰምቶ የሚያደርገው ሁሉ ቤቱን በዓለት ላይ የሠራ ልባም ሰውን ይመስላል። ዝናብም ወረደ ጎርፍም መጣ ነፋስም ነፈሰ ያንም ቤት ገፋው፥ በዓለት ላይም ስለ ተመሠረተ አልወደቀም።” ማቴ ፯፡፳፬

በስም ኃዳሪ ዘይቤ ፡ አዳሪን በማሕደሩ (በሚያድርበት) የመጥራት ዘይቤ ነው። “በእርሱ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲሁ ወዶአልና። ዓለም በልጁ እንዲድን ነው እንጂ፥ በዓለም እንዲፈርድ እግዚአብሔር ወደ ዓለም አልላከውምና።” ዮሐ ፫-፲፮-፲፯በዚህ ክፍል ዓለም የተባለው በዓለም የሚኖረውን ሰው ያመለክታል።

፫.፮ የትርጓሜ አስፈላጊነት

ሀ) ከኃጢአት በፊት ብሩህ የነበረው የሰው አእምሮ ከኃጢአት በኋላ ጨልሞአል። እንዲሁም የእግዚአብሔርን መልእክት በቀጥታ ከማስተዋል ተገቷል። ምሥጢረ እግዚአብሔርም ተሰውሮበታልና ትርጓሜ ያስፈልገዋል።

ለ) ሰዎች በብዙ መንገድ ይለያያሉ ፦ ለምሳሌ ፦ በሀገር ፣ የአንዱ ሀገር ትምህርትና ባሕል ልማድና ቋንቋ ወዘተ. ከሌላው ሀገር ይለያል። በትምህርት ፣ አንዱ ምሁር ፣ ሌላው ኢ-ምሁር ሊሆን ይችላል።

በመሆኑም ትርጓሜና ማብራራት ያስፈልጋሉ።

ሐ) መጽሐፍ ቅዱስ የተነገረበትና የተጻፈበት ዘመን ፣ እጅግ ሩቅ ነው ፣ ቦታው ፣ ባህሉ ፣ ሥርዓቱ ፣ ኑሮው ፣ ልማዱ ፣ ቋንቋው ፣ ዛሬ ካለንበት ዘመን የተለየ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ በመጀመሪያ የተነገረላቸው ሕብረተሰቦች በአስተሳሰብና በዕውቀት ከእግዚአብሔርም ጋር ከነበራቸው ቅርብነት አኳያ ከዛሬው ሕብረተሰብ የተለዩ ነበሩ። ስለዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ ትርጓሜ ለዛሬው ሕብረተሰብ አስፈላጊ ነው።

መ) በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተለያዩ የንግግር ዓይነቶች እንደ ሕልም እንቆቅሽ፣ ምሳሌ፣ ቅኔ፣ ህልም፣ ራዕይና ትንቢት ጥበብም ስላሉት ትርጓሜ አስፈላጊ ነው። (ዘፍ፻ ፣ መሳ ፲፬÷፲፰ ፣ መሳ ፱÷፳-፲፭ ፣ ዮሐ ፲ ÷፱-፲፰)

ምዕራፍ አራት

የአንድምታ ትርጓሜ

፩.፩ የአንድምታ ትርጓሜ በቅዱሳት መጻሕፍት

የአንድምታ ትርጓሜ ቅዱስ መጽሐፋዊ መሠረት አለው። ምክንያቱም በቅዱስ መጽሐፍ ለአንድ ቃል ወይም ዘርፅ ከአንድ በላይ ትርጓሜ እንዳለው ይገኛል። ለምሳሌ ያህል የሚከተሉት ምሳሌያውያት ትርጓሜዎችን እንመልከት። “እናንተ ከሕግ በታች ልትኖሩ የምትወዱ ሕጉን አትሰሙምን? እስኪ ንገሩኝ አንዱ ከባርያዬቱ፤ አንዱም ከጨዋይቱ የሆኑ ሁለት ልጆች ለአብርሃም እንደነበሩት ተጽፎአልና። ይህም ነገር ምሳሌ ነው። እነዚህ ሴቶች እንደ ሁለት ኪዳኖች ናቸው። (ገላ.፱፡፳፩-፳፱) እዚህ ላይ ሁለቱ ሴቶች ሣራና አጋር በታሪክ የታወቁ ሰዎች መሆናቸው እንደተጠበቀ ሆኖ በሁለቱ ኪዳኖች ብሉይና ሐዲስ ተተርጉመዋል።እንደዚሁም በ፩ቆሮ ፲፡፩-፭ “ሁሉም ይከተላቸው ከነበረው ከመንፈሳዊ ዐለት ጠጡ። ያም ዐለት ክርስቶስ ነበረ።” ተብሎ ዐለቱ ከዐለትነቱ ሳይወጣ በክርስቶስ ተተርጉሞአል። ከዚህም ጋር በ፩ ቆሮ ፡፲፡፲፩ ላይ እስራኤል ከግብፅ በወጡ ጊዜ የደረሰባቸው ሁሉ “ እንደ ምሳሌ ሆነባቸው” መባሉ ምሳሌያዊ አንድምታ ነው። “የሚያበራየውን በሬ አፉን አትሰረው” ተብሎ በሙሴ ሕግ ተጽፎአል። (ዘዳግ፳፭፡፱) ቅዱስ ጳውሎስ ይህን ሲተረጎም “እግዚአብሔር ስለ በሬ ይገደዋልን? ይህን ማለቱ ስለ እኛ አይደለምን? ብሏል። (፩ቆሮ፱፡፱-፲፪) ከዚህ በሬ በአንድምታ እንደ ወንጌል መልእክተኛ ሆኖ ተተርጉሞአል። ጌታችንም ለአንድምታ ትርጓሜ መሠረት የሚሆን ምሳሌን አሳይቶአል። ይኸውም መንግሥተ ሰማያትን በአንድ ምዕራፍ ውስጥ በተለያዩ ስድስት ነገሮች መስሎ ማስተማሩ ነው። (ማቴ.፲፰፡፩-፵፯) ዮሐ.፫፡፲፬-፲፭። ራእ.፩፡፰

፬.፪ የአንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት

እንደ ኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የአንድምታ ትምህርት ቤት ትውፊት በአንድምታ የሚተረጎሙ የብሉይና የሐዲስ ኪዳናት ቅዱሳት መጻሕፍት ብቻ ሳይሆኑ፤ ከቅዱሳት መጻሕፍት ውጭ የሆኑ ሌሎች መጻሕፍትም በአንድምታ ይተረጎማሉ። እነዚህም መጻሕፍት ዐለም አቀፍ የጋራ ቅዱሳን አበው የደረሷቸው ናቸው። በመሠረቱ በቅዱሳን አበው የተደረሱት መጻሕፍት ራሳቸው በቅዱሳት መጻሕፍት ላይ የተዘጋጁ ትርጓሜ ናቸው። ለምሳሌ የቅዱስ ዮሐንስ አፈወርቅና የቅዱስ ቂርሎስ መጻሕፍት ቀጥተኛ ትርጓሜዎች መሆናቸው በይዘታቸው ይታወቃል። ሆኖም የቤተ ክርስቲያናችን የአማርኛ አንድምታ መምህራን በእነዚህና በሌሎችም መጻሕፍት ላይ ተጨማሪ አንድምታ በማከል እንዲብራሩ አድርገዋል። ነገር ግን የትምህርት መጻሕፍት እንጂ ከቀኖናውያን መጻሕፍት ጋር የሚቁጠሩ አይደለም። ባጠቃላይ የአንድምታ ትርጓሜ የሚካሄድባቸው መጻሕፍት ቀጥለው የተዘረዘሩት ናቸው።

በብሉይ ኪዳን

ስምንቱ ብሔረ ኤሪት (ከዘፍጥረት እስከ ሩት)

አርባዕቱ ብሔረ ነገሥት (ከቀዳማዊ ሳሙኤል እስከ መጽሐፈ ነገሥት ሣልስ)

ሁለት ዜና መዋዕል (ሕፁዓን)

ሦስቱ መጻሕፍተ ዕዝራ

መጽሐፈ ነህምያ

ኩፋሌና ሄኖክ

ጦቢት፣ ዮዲትና አስቴር

ሦስቱ መጻሕፍተ መቃብያን መቃቢስ ዘሞኣብ መቃቢስ ዘብንያም እና ዘአልአዛር

መጽሐፈ ኢዮብ

መዝሙረ ዳዊት

አምስቱ መጻሕፍተ ሰሎሞን

መጽሐፈ ሲራክ

አበይትና ደቂቅ ነቢያት

በሐዲስ ኪዳን

ሰለሥቱ ሐዲሳት ወንጌል ፣ ግብረ ሐዋርያት እና ራዕይ ዮሐንስ

መልእክተ ቅዱስ ጳውሎስ እና መልእክታት

ከሥርዓት መጽሐፍ መጽሐፈ ኪዳን ቀዳማዊ

እንዲሁም መጽሐፈ መነኮሳት፣ መጻሕፍተ ሊቃውንት፣ ሃይማኖተ አበው፣ ድርሳነ ዮሐንስ አፈወርቅ፣ መጽሐፈ ቅዳሴ፣ ውዳሴ ማርያም፣ ፍትሐ ነገሥት፣ አቡሻሕር፣ መቅድመ አርብዓቱ ወንጌላት እነዚህ ሁሉ የአንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት ናቸው።

፩.፫ የግእዝ አንድምታ ትርጓሜ

የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ከ፲፯፻፸፱-፲፯፻፺፰ ዓ.ም. ባለው ጊዜ ውስጥ ተዘጋጅቶ በጥቅም ላይ እስከዋለ ድረስ በቅዱስ ሰላማና በተከታዮቻቸው ሊቃውንት አበው የተዘጋጀ የግእዝ አንድምታ ትርጓሜ ነበር። የግእዝ

አንድምታ ማለት የመጽሐፉ ዘርዕ በግእዝ ተነቦ በግእዝ የሚተረጉምና የሚብራራ ማለት ነው። የግእዝ በግእዝ አንድምታ እንደ አማርኛ አንድምታ አንድ ዐይነት ሳይሆን የተለያየ ነው። እያንዳንዱ ሊቅ በከፍተኛ ትምህርት ቤት አጠቃላይ የቅዱሳት መጻሕፍት ትምህርት ከተማረ በኋላ የጋራ ዓለም አቀፍ ሊቃውንት አበው ካዘጋጁት ትርጓሜ ጋር እያነጻጸረና እየጠቀሰ በራሱ ተመርሖ ልቡና የግእዝ በግእዝ አንድምታ ትርጓሜ ያዘጋጃል እንጂ በሌላው ትርጓሜ ብቻ አይወሰንም ነበር። ስለዚህም በእያንዳንዱ መጽሐፍ ላይ የተዘጋጀው የግእዝ አንድምታ ከሌላው የተለየ ነው።

፩.፩ የግእዝ አንድምታ ዘይቤዎች

በግእዝ አንድምታ ትርጓሜ ሥርዐት ለአንድ ዘርዕ ወይም ዐረፍተ ነገርና ቃል ከአንድ በላይ ትርጓሜ ለመስጠት መጠቀሚያ የሚሆኑ በርካታ መንገዶች አሉ። ከእነዚህም ጥቂቶች ከእነ ምሳሌዎቻቸው እንደሚከተለው ቀርበዋል።

፩. ቦ ዘይቤ /እንዲህ የሚል አለ “ወረደ መልአክ እግዚአብሔር (የእግዚአብሔር መልአክ ወረደ) ዳን፣፻፱ መልአክ እግዚአብሔር ዘይቤ አሐዱ እመላእክት፤ የእግዚአብሔር መልአክ ያለው (ማለቱ) /ከመላእክት አንዱ ነው/ ቦ ዘይቤ ሚካኤል ፣ /ሚካኤል ነው የሚል አለ/ ቦ ዘይቤ ገብርኤል /ገብርኤል ነው የሚል አለ! ቦ ዘይቤ ወልድ /ወልድ ነው የሚል አለ/።

፪. ቦ እለ ይቤሉ /እንዲህ የሚሉ አሉ፤

“ንግበር ሰብአ በአርአያነ፤ ወበአምሳሊነ (ዘፍ.፩፡፳፮) (ሰውን በመልካችንና በምሳሌያችን እንፍጠር) በአርአያነ ወበአምሳሊነ ዘይቤ በእንተ አእምሮቱ (ስለ ዕውቀቱ ነው) ቦ እለ ይቤሉ በእንተ ዘይኳንን ዘሀሎ ዲበ ምድር (በምድር ላይ ያለውን ስለሚገዛ ነው የሚሉ አሉ) ቦ እለ ይቤሉ በአምሳለ

መልክዑ ፈጠሮ በመልኩ ምሳሌ ፈጠረው የሚሉ አሉ)።

፫. ዘይቤ (የሚለው ! ማለቱ)

“ስሳ እማንቱ ንግሥታት (መሐል.፮፡፳) (ንግሥታቱ ስሳ ናቸው) ንግሥታት ዘይቤ መጻሐፍት ኪዳን ብሉይ (ንግሥታት የሚለው የብሉይ ኪዳን መጻሐፍት ናቸው) “ወሰማንያ ዕቁባት” (ዕቁባት ሰማንያ ናቸው) ዕቁባት ዘይቤ መጻሐፍት ኪዳን ሐዲስ፤ (ዕቁባት የሚለው ወይም ማለቱ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ናቸው) “አዋልድ እለ አልቦን ጎልቶ (ሴቶች ልጆች ቊጥር የላቸውም) አዋልድ ዘይቤ ድርሳናት እማንቱ (አዋልድ የሚለው ወይም ማለቱ ድርሳናት ናቸው።)።

፪.፭ የግእዝ ትርጓሜ የአንድምታ ምንጮች

የግእዝ አንድምታ ትርጓሜ አራት ምንጮች እንዳሉት ከይዘቱ ይታወቃል። የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ “እንዲል” ይላል እንጂ ማን እንዳለ ብዙ ጊዜ አይገልጥም። የግእዝ አንድምታ ትርጓሜ ግን “ይቤ እገሌ፤ እገሌ ተርጉመ ከመዝ ወከመዝ፤ እገሌ እንዲህ አለ! እገሌ እንዲህና እንዲህ ብሎ ተረጉም። ስለሚል ምንጩ ይታወቃል። በዚህ መሠረት ከግእዙ አንድምታ ትርጓሜ ውስጥ አራት ዐይነት ምንጮች ተገኝተዋል። እነዚህም ፡

የቅብጥ፣ ግብፅ ቤተ ክርስቲያን

የሶርያ ቤተ ክርስቲያን

የግሪክ ቤተ ክርስቲያን

የግእዝ ናቸው።

የእነዚህ አብያተ ክርስቲያናት ሊቃውንት በብሉይና በሐዲስ ኪዳናት

መጻሕፍት ላይ ያዘጋጁት የአንድምታ ትርጓሜ ወደ ግእዝ ተተርጉሞ በምንጭነት ይጠቀሳል። የሊቃውንቱም ስም ይወሳል። የአንዳንዶችም ሊቃውንት ትርጓሜ ከግእዝ ወደ አማርኛ ተተርጉሞ የአማርኛ እንድምታ ሆኖአል። ለምሳሌ የቅዱሳን ቂርሎስና ዮሐንስ አፈወርቅ መጻሕፍት ቀድሞ የግእዝ በግእዝ አንድምታ ነበሩ። ኋላ ግን መሠረታዊው ዘር በሊቁ ከተተረጎመ በኋላ የሊቁ ትርጓሜ እንደገና በብሔራውያን ሊቃውንት በአማርኛ ተብራርቶአል።

፩.፩ የቅዱሳት መጻሕፍት አንድምታ ትርጉም በአማርኛ

የአማርኛ አንድምታ ትርጉም ለምን አስፈለገ?

አማርኛ ከግእዝ ወጥቶ የህዝብ ቋንቋ ወይም መነጋገሪያ ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ ህዝቡ ግእዝን ከመስማት እየራቀ መጣ። ቅዱስ ፍሪምናጦስ፣ ከሳቴ ብርሃን፣ አባ ሰላማ እና ተከታዮቻቸው አበው እንዲሁም ብሄራውያን ሊቃውንት በዘመናቸው ለክርስቲያኑ ህዝብ ያዘጋጁት የብሉይ ኪዳንና አዲስ ኪዳን መጻሕፍት ብሂላዊ ትርጓሜ እንደነበራቸው በግእዝ አንድምታ ክፍል ተገልጧል። ይህም በግእዝ ተነብቦ በግእዝ የተብራራ ነበር። መምህራኑ ከእነ አቡነ ሰላማ ተያይዞ የሚመጣውን በግእዝ የተተረጎመውን ጥንታዊ ትርጓሜ እራሳቸው እንደተማሩት በቤተክርስቲያን ለህዝቡ ያሰሙ ነበር። ነገር ግን ሕዝቡ አማርኛ መነጋገሪያ ከሆነበት ጊዜ ጀምሮ ከግእዝ መራቁን ከአማርኛ በቀር ግእዝን ለመስማት መቸገሩን አልተገነዘቡም ነበር።

በቀዳማዊ ዮሃንስ(ጳድቁ) (፲፮፻፶፬-፲፮፻፸፬) በአድያም ሰገድ ኢያሱ (፲፮፻፸፬-፲፮፻፺፰) አዝማነ መንግሥት ጎልቶ ስለታወቀ መፍትሄ ለማግኘት ጥረት ማድረግ ተጀመረ።

አዲስ አድያም ሰገድ ኢያሱ በ፲፮፻፶፬ዓ.ም በነገሱ ጊዜ በሊቃውንቱ እና በምዕመናን መካከል በቤተ-ክርስቲያን በሚሰጠው ትምህርት ላይ የሚኖረው መግባባት ክፍተት ሰፊ በመሆኑ ከፍተኛ ትኩረት እንዲሰጥ

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

አስገደደ። ለዚህም መፍትሔ እንዲሆን አፄ አድያም ሰገድ የተገኙበት ጉባዔ ተደርጎ አንድ ውሳኔ ተወሰነ።

የተወሰኑ ውሳኔዎች መካከል

- በእንድምታ ትርጓሜ ሊነገሩ እና ሊመሰጠሩ የሚገባቸው መጻሕፍት በአራት መንበር(ጉባዔ)እንዲመደቡ፤
- የጉባዔ መጻሕፍት ሁሉ ንባባቸው በግእዝ ሆኖ ትርጓሜያቸው(ፍካሬያቸው) በአማርኛ እንዲሆንና ለህዝቡ እንዲገልጡ፤
- ሊቃውንቱ የጉባዔ መጻህፍቱን በግእዝ ቢያውቋቸውም አንድ ሊቅ ለአንድ ጉባዔ፤ሌላውም ሊቅ ለሌላ ጉባዔ እንዲመደብ፤
- አራት ሊቃውንት የአራቱ ጉባዔያት (መናብርት) ባለቤቶች ሆነው ፍካሬያቸው እንዲያዘጋጁ የሚል ነበር

በዚህም መሠረት በአራት መንበር(ጉባዔ) የተመደቡት መጻሕፍት ፦

፩ የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

፪ የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት

፫ መጻህፍተ ሊቃውንት (ምስለ አቡሻሕር)

፬ መጻህፍተ መነኮሳት ናቸው።

የእነዚህም የጉባዔ መጻሕፍት ብሂላዊ የእንድምታ ፍካሬ በአማርኛ ቋንቋ እንዲዘጋጅ ሊቃነ መናብርትና መፈክራን ሆነው የተመረጡ አራት ሊቃውንት ነበሩ። እነሱም፦

፩ እመጌ ቃለ ዐዋዲ ለብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

፪ መምህር ሠርዌ ክርስቶስ ለሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት

፫ መምህር ክፍለ ዮሐንስ ለመጻሕፍት ሊቃውንት

፬ ዐቃቤ ሰዓት አብራንዮስ ለመጻህፈ መነኮሳት (ማር ይስሐቅ አንቀፅ ፭ ገፅ ፻፬ ዐምድ ፩) ነበሩ።

የአቤ አድያም ሰገድ ኢያሱ አስተዋፅኦ

አቤ አድያም ሰገድ ኢያሱም መምህራትንና ደቀ መዛሙርቱን በሚያስተምርበትና በሚማሩበት ጊዜ የሚያስፈልጋቸውን ሁሉ በመፍቀድ ይደግፏቸው ስለነበር፤ መሳፍንቱና መኳንንቱም በሚያስተዳድሩበት ሀገር የንጉሡን አርአያ በመከተል የጉባኤ መምህራንና ደቀመዛሙርት በአዲስ መልክ የተዘጋጀውን የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ እንዲያስተምሩ ፈቀዱ። ስለዚህም ትምህርቱ በጎንደር፤ በአክሱም፤ በጎጃም፤ በሸዋ፤ በላስታና በቤተ አሞሐራ (አማራ ጋይንት) በሚገኙ ታላላቅ ገዳማትና አድባራት መምህራን ስለስተማሩ የአማርኛ አንድምታ ፍካሬ ሊስፋፋ ችሏል።

፬.፮ ከትውልድ ወደ ትውልድ መተላለፍ ታሪክ

የአንድምታ ትርጓሜ ከተመሰረተባቸው የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት ጥቂቶቹ (አምስቱ ብሔረ ኦሪት) ወደ ኢትዮጵያ የገቡት በቅድመ ልደተ ክርስቶስ በአስረኛው ምዕተ ዓመት በቀዳማዊ ምኒልክ ዘመነ መንግሥት መጀመርያን በተከታዩ ዘመን እንደሆነ በትውፊት ይነገራል። ትውፊት ማለት አወፊዩ ከሚለው የግእዝ ቃል የወጣ ሲሆን ትርጉሙም ውርስ፤ ቅብብል ማለት ነው። ይኸውም አንድ ትውልድ(ሰው) ከእርሱ በፊት ከነበሩት የሚወርሰው፤ የሚያገኘው፤ የሚቀበለው ነገር ነው። ሂደቱም በዚህ የሚያበቃ ሳይሆን እርሱም በተራው ለተተኪው ያስተላልፋል። (ቤተ ክርስቲያንህን እወቅ) ቀጥሎም ከ ፫፻፶ ዓ.ም ጀምሮ እስከ

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

ጄኛውምዕት ዓመት መጀመሪያ አብዛኛው የብሉይ ኪዳንና የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት ከዚያም በኋላ በየጊዜው የአበው ሊቃውንት መጻሕፍት ወደ ኢትዮጵያ ገብተዋል። ወደ ግእዝም ተተርጉመዋል። በቅዱስ ፍሬምናጦስ ዘመን ቅዱሳት መጻሕፍት ወደ ግእዝ በተተረጎሙ ጊዜ ገብረመስቀልና ተክለሃይማኖት የተባሉ ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት በትርጉሙ ሥራ ተሳታፊዎች እንደነበሩ ገድለ አብርሃ ወአጽብሐ ያስረዳል።

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ምዕራፍ አምስት

የአማርኛ አንድምታ ትርጉም

፩.፩ አማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ይዘቶችን

የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ የተጀመረው በ፲፯ኛው ምዕተ ዓመት መሆኑ ከተለያዩ የታሪክ ምንጮች መረዳት ይቻላል።በአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ውስጥ የሚነገረው ቋንቋ ፣በስም የተጠቀሱ የገሥታት ታሪክ፣የኢትዮጵያ መልክዓ ምድር ፣በስም የተጠቀሱ መምህራን የአንድምታውን ጥንተ ዘመን በማመልከት ረገድ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አላቸው።ተማሪዎች እስኪ እነዚህ ከላይ የተጠቀሱትን በዝርዝር ለማየት እንሞክር

ቋንቋ

በአንድምታ ትርጓሜ የሚገኘው የቃላትና የአረፍተ ነገር የስምና(የባለቤት) የግስ በአጠቃላይ የአገባብ ወይም የሰዎሰው አጠቃቀም የተለየ ሆኖ ይታያል።የአንድምታ መምህራን ከተለያዩ የኢትዮጵያ ክፍሎች የተሰባሰቡ በመሆናቸው ፣እንደየአካባቢው የአነጋገር ዘይቤ በትርጓሜው ውስጥ ይገኛል ።

ነገሥታት

በአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ውስጥ ነገሥታት በብዙ ቦታ ተጠቅሰዋል ።ይኸውም በምሳሌነት በዘመናቸው ስለተፈጸመው ድርጊት ነው።ከተጠቀሱት ነገሥታትነመካከል ብዙዎቹ ከ፲፭፻፶፫ዓ.ም ጀምሮ ያሉት ነገሥታ ናቸው ።ተማሪዎች ከነዚህም መካከል ጥቂቶቹን እስኪ እንመልከት

፩. አብርሃና አጽብሃ

፪.አዌ ይኩኖ አምላክ

፫.አዌ ዘድንግል

፬.አዌ ዮሐንስ

፭.አዌ ቴዎፍሎስ የሚጠቀሱ ናቸው

የኢትዮጵያ ታሪክ

የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ በርካታ የኢትዮጵያ ሕዝብ ታሪክ ነው።ታሪካቸው በአንድምታ ከተጠቀሰላቸው ሰዎች አንዳዶቹ በአንድምታ ተርጓሚ ሥራ ጊዜና በኋላ የነበሩ እንደ ሆነ ይታወቃል ።ምክንያቱም የአማርኛ አንድምታ በጽሑፍ መቅረብ እስከጀመረበት ጊዜ ድረስ ሊቃውንቱ በየጊዜው በትርጓሜያቸው ላይ ማስረጃ ይጨምሩ ነብር።

ኢትዮጵያውያን መምህራን

በአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ውስጥ የአንድምታ መምህራን በሁሉም ባይሆን አንዳዶቹ አልፎ አልፎ ይጠቀሳሉ ።ምክንያቱም በተለመደው አንድምታ ላይ የተሰጠው ተጨማሪ አስተያየት የመምህር እክሌ ወይም የየኔታ እክሌ ተብሎ ምንጩን መጥቀስ የተለመደ ነው።

የኢትዮጵያ መልክዓ ምድር መጥቀስ

በአማርኛ ትርጓሜ መጻሕፍት ውስጥ ለሚገኙ አንዳንድ ሀገሮች የኢትዮጵያ ቦታዎች የርቀትና ፣የአቀማመጥ ፣የግዛትና የወሰን ፣ምሳሌና ማስረጃ በመሆን የቀረቡ አሉ። የቦታዎች በአንድምታ ውስጥ መጠቀስ የትርጓሜዎቹን ምንጭ ለመጥቀስ ነው ።ለምሳሌ ከሚጠቀሱት ቦታዎች መካከል ጎንደር፣ጎጃም ፣ሰሜን ትግራይ ውስጥ የሚገኙ ቦታዎች

ይጠቀሳሉ ።

የግእዝ ዘርዕ ከግእዝ ወደ አማርኛ መተርጎም አንድምታዊ ሐተታ

፩ የግእዝ ዘርዕ

፪ ከግእዝ ወደ አማርኛ

፫ አንድምታዊ ሐተታ በመባል ይከፈላል

የአንድምታ ትርጓሜ የተመሠረተበት የግእዝ ዘርዕ

አባቶቻችን ሊቃውንት ስለ ግእዝ ዘርዕ ከየመምህራኖቻቸው በተረከቡት ትውፊት መሰረት የየራሳቸውን እይታ አላቸው በዚህም መሰረት

የተለያዩ ንባባትን

የዳር ማብራሪያ(ምልክት)

አማራጭ ርዕስን

የዘርዕእርማትን

ሀ. የተለያዩ ንባባት

የተለያዩ ንባባት ማለት ምን ማለት ነው?

የተለያዩ ንባባት የሚባሉት ከመደበኛው ንባባት ወይም ዘርዕ በተጨማሪ የሚጠቀሱ ወይም እንደ ስርዋጽ የሚገቡ ናቸው ፤ይህም «እንዲህ ባለው እንዲህ ይላል»እየተባለ የሚነገረው ሐተታ ነው።ተማሪዎች እስኪ ጥቂት ምሳሌዎችን እንመልከት «የሴፍ ፈጋረሃ ለማርያም እስመ ጻድቅ ውእቱ ኢፈቀደ ይክሥታ» ፈጋረሃ ባለው ዐቃቢሃ ተለኳኪሃ ይላል (ማቴ፩÷፲፱)

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

አ የሴፍ ወልደ ዳዊት ኢትዮጵያ ነሲኦታ ለማርያም ...«ነሢኦታ»ባለው አዕርጎታ አውፅኦታ፣ዐቂቦታ፣ተልእኮታ ይላል።(ማቴ ፩፡፳) «ወኮሎንኬ ትውልድ እም አብርሃም እስከ ክርስቶስ አርብዓ ወክልኤቱ ።አርብዓወክልኤቱ ባለው አርብዓወሰልስቱ አርብዓ ወኃርባዕቱ አርብዓ ወንምስቱ ይላል ።ይህ ዓይነቱ ሐተታ አንዳንድ ጊዜ የዘርዑን ትክክለኛነት በሌላ ጊዜ ደግሞ ዘርዑ ትክክል አለመሆኑን ለመግለጥ የሚነገር ነው።

ለ. የዳር ማብራሪያ/ምልክት/

ይህ የዳር ማብራሪያ ወይም ምልክት በግእዝ መጽሐፍ ቅዱስ ግልየት፣እንደዚሁም በጽሐፈ ሲራክ ላይ የሚደረግ ምልክት ነው።ለምሳሌ በማቴዎስ ወንጌል ፩፡፲፰ በዳሩ ላይ /በሲራኩ/«ሮ» ወይም«ሎ»ተጽፎ ይገኛል።«ሮ»ወንጌል በመንግሥተ ሮም መሰራቷን ፣«ሎ»ደግሞ ወንጌል ሉዓላዊት መሆንዋን ያመለክታል።

ሐ.አማራጭ ርእስ

የአንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት የተለያየ አማራጭ ርእስ አላቸው ።ይህም መጻሕፍቱ አንድ ጊዜ በእብራይስጥ ርእሱ በሌላ ጊዜም በግሪኩ ርእስ መጠራታቸውን ያመለክታል ።

ለምሳሌ፡- ቆሐልት(ዕብ)ለመጽሐፈ መክብብ የተሰጠ ርእስ

አክሳሳፎስ(ግሪ) መጽሐፈ ጥበብ

ድርያሚን (ለቲን) የዜና መዋዕል የተሰጠ አማራጭ ርዕሶች ናቸው።

መ. የዘርዕ እርማት

ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት በብሉይና ሐዲስ የአንድምታ ትርጓሜ

የሚያስምሯቸውን መጻሕፍት ዘርዕ ያርማሉ ።እርማቱንም በግየታቸውና በጠርዛቸው ላይ ማስታወሻ ያስቀምጣሉ ከዚህም ጋር የግእዙ ዘርዕ ከተነበበ በኋላ ወደ አማርኛ ከመተርጎሙና ምስጢራዊ ትርጓሜው ከመገለጡ በፊት በግእዙ ዘርዕ ላይ ሰዋሰዋዊ ስሕተት ነው የሚሉትን «እንዲህ ሲል ነው» ብለው ያርማሉ

ለምሳሌ፡- ውዳሴ ማርያም ዘ ሰነይ ላይ «ፈቀደ እግዚእ ያግእዞ ለአዳም ጎዙነ ወትኩዘ ልብ ጎዙነ ልብ ፣ወትኩዘ ልብ ሲል ነው ።

ከግእዝ ወደ አማርኛ ትርጓሜ /መተርጎም/

በመጀመሪያ የግእዙ ዘርዕ በግእዝ ይነበባል ፣በማስከተልም ከአማራጭ ትርጓሜ ጋር ወደ አማርኛ በነጠላ እንደ ግእዙ ሰዋሰው ይተረጎማል ።

ለምሳሌ፡-«ወተወልደ እግዚእ ኢየሱስ መጽኑ ሰብአ ሰገል ፣ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ በተወለደ ጊዜ ፣ተወልዶ ሳለ ፣ከተወለደ በኋላ የጥበብ ሰዎች ሰብአሰገል መጡ ።

አንድምታ ሐተታ

ከሦስቱ የአማርኛ አንድምታ ይዘቶች ዋናው ይህ ሦስተኛው ነው። ይህም ምስጢርን ፣ሐተታን ፣ታሪክን፣ጥቅስንና ሌላውን ሁሉ ያካትታል ።የአንድምታው ሐተታ ብዙ ጊዜ «ይህስ እንደምን ነው ቢሉ ፣ለምን እንደዚህ አለ ቢሉ ፣በሚል የጥያቄ መንገድ ይቀረጻል ።መልስም ይሰጣል ።አንዳንድ ጊዜ የአንድምታው ሐተታ «ግድፈተ ጸሐፊ ነው»በሚል መልስ ይደመደማል ።

፩.፪ የአንድምታ ትርጓሜ ትምህርት ቤቶች

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ሁለት ዓይነት የአንድምታ ትምህርት ቤቶች መኖራቸው ይታወቃል።እነዚህም

ሀ. የላይ ቤት የአንድምታ ት/ቤት

ለ. የታች ቤት የአንድምታ ት/ቤት

እነዚህ ሁለት ትምህርት ቤቶች በአንድ ጊዜ የተቋቋሙ ሳይሆን በተለያየ ጊዜ የተቋቋሙ ናቸው ። በመጀመሪያ የተቋቋመው የላይ ቤት በመባል የሚታወቀው ትርጓሜ የሚነገርበት ትምህርት ቤት ነው። በመቀጠል ከጊዜ በኋላ ደግሞ የታች ቤት አንድምታ የተባለ ትርጓሜ የሚነገርበት (የሚሰጥበት)ትምህርት ቤት ተቋቁሟል ።

በትውፊት አንደሚነገረው የታች ቤት አንድምታ ትርጓሜ የተዘጋጀው አራት ዐይና በሚባሉት መምህር ኤስድሮስ በ፲፮፻፲፮ ዓ.ም መሆኑ ብዙ ሊቃውንት ይስማማሉ። መምህር ኤስድሮስ ከብዙ መምህራን የተማሩትንና ብዙ መጻሕፍትን አንብበው የሊቃውንትን መጻሕፍት ትርጓሜ በሚገባ ከተማሩ በኋላ በጎንደር በዓታ ለማርያም ሰፊ ጉባኤ ዘርግተው አስተምረዋል። ብዙ ደቀመዛሙርትም አፍርተዋል ።

መምህር ኤስድሮስ የመጻሕፍትን አንድምታ ትርጓሜ ካሻሻሉ በኋላ የተሸሻለውን የትርጓሜ መንገድ ለደቀመዛሙርቶቻቸው አስጠንተዋል። ይህንን የተሸሻለውን የትርጓሜ መንገድ የታች ቤት ትርጓሜ በመባል የጠራል።የሁለቱ ትምህርት ቤቶች መመስረት ምክንያትም ይህ ነበር።የታች ቤት የአንድምታ ትምህርት ቤት በብዛት የሚነገረው በጎንደር ነው።የላይ ቤት አንድምታ ትርጓሜ ደግሞ በጎጃም በስፋት ይነገራል። ይሁን እንጂ ዛሬም በጎጃም የሚነገር የላይቤት አንድምታ ብቻ ሳይሆን ሁለቱም የላይና የታች ቤት አንድምታ ይነገራል። ከመምህር

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

ኤስድሮስ በኋላ በታች ቤት አንድምታ ትርጓሜ ላይ አንደገና አንዳንድ መሻሻል ተደርጓል ።ይህንንም አለቃ ወልደ አብ የተባሉ ታላቅ ሊቅ ከ፩፻ በላይ መጻሕፍትን አንብበው በመምህረ ኤስድሮስ የተሸሻለውን ትርጓሜ ላይ አዳዲስ የራሳቸውን አስተያየት ጨምረው በስፋት አስተምረዋል ።መምህር ወልደ አብም የትርጓሜ አባት ተብለው በታች ቤት አንድምታ ትምህርት ቤት ታዋቂና ስመጥር በክብር የሚጠቀሱ ሊቅ ናቸው ። ተማሪዎች ከነዚህ ሁለት ሊቃውንት ምን ተማራችሁ?

በላይ ቤትና በታች ቤት ያለው ልዩነት ምንድን ነው?

በላይ ቤትና በታች ቤት የአንድምታ ትርጓሜ መካከል ያለው ልዩነት የአብርሃትና የሐተታ ማብዛትና ማሳጠር፣ ታሪክና ምሳሌ በብዛት በማቅረብና በማሳነስ እንዲሁም በቋንቋ አጠቃቀም እንደሆነ ይታያል።

ለምሳሌ፡-«ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ተቀብለው ከብልየት ታደሱ ፣በአዕምሮ ጎለመሱ።ብልየት ድንቁርና ነው ፣አንድ ቋንቋ ብቻ መናገር ነው፣መታደስ ዕውቀት ነው፣ሰባሁለት ቋንቋ መናገር ነው።(የትርጓሜ ወንጌል መግቢያ ታሪክ)የላይ ቤት አንድምታ

ሐዋርያት መንፈስ ቅዱስን ተቀብለው ከብልየት ታደሱ፣ በአዕምሮ ጎለመሱ፣ ምስጢር ተረጎሙ፣አንድ ቋንቋ ይናገሩ የነበሩ ሰባ አንድ ቋንቋ ተጨመረላቸው።(የትርጓሜ ወንጌል መግቢያ ታሪክ) የታች ቤት አንድምታ በሁለት የትርጓሜ ትምህርት ቤቶች ያለው ልዩነት የሐተታ መብዛት እና ማጠር እንደሆነ ግልጽ ነው።የላይ ቤት ትርጓሜ የሐተታ መብዛት ሲሆን የታች ቤት ደግሞ ጠቅል አድርጎ በአጭሩ ለመግለጽ ይሞክራል።

፩.፫ የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ምንጮች

በቀደሙት የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ምንጮቻቸው በግልጽ ያልተጠቀሰ በመሆኑ ምንጩን ለመግለጽ አስቸጋሪ መሆኑን ሊቃውንት በጉባኤ ቤት ይናገራሉ ይህ ምክንያት ደግሞ አንዳንድ መላ ምቶችን በመጥቀስ አንባቢው ተመራምሮ ይድረስበት አልያም መምህራኑ በራሳቸው ተጠያቂ በመሆን እንደሆነ ይገልጻሉ ።

በዋናነት የሚጠቀሱት ግን መምህር ኤስድሮስ በጣና ደሴት ሦስት መቶ መጻሕፍትን በማንበብ በተለይ የታች ቤት አድምታ ትጓሜ ትምህርትን እንዳሻሻሉ ይታወቃል። ከደቀመዛሙርቶቻቸው መካከል አለቃ ወልደ አብ ደግሞ ስድስት መቶ መጻሕፍትን በማንበብ ለትርጓሜ መነሻ የሚሆኑ ምንጮች ካነበቧቸው መጻሕፍት መካከል መሆኑን ሊቃውንቱ ይገልጻሉ ። አለቃ ወልደ አብ የአረብኛ ቋንቋ በደንብ ያውቁና የአረብኛ መጻሕፍትን እንደ ዋቢ መጠቀማቸውን የገልታሉ። ለዚህም በስም የተጠቀሱትና ያልተጠቀሱት ምንጮችን በዚህ ጽሑፍ ለመግለጥ ከአንድምታ ትርጓሜ ስብስብ ውጭ በስም የተጠቀሱት ምንጮች ላይ ብዙ ጊዜ የአማርኛ ሐተታ ሲቀርብ ይታያል ። የግእዝ ዘሮችም የቃላት የቃላት ትርጓሜን ለማብራራት ወይም የተለያዩ ዘሮችን (ንባቦችን) ለመግለጥ ይገባሉ።

ለአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ የሚጠቀሱ የተለመዱ ምንጮች

ሊቃውንት አባቶቻችን የአማርኛ አንድምታ ትርጓሜ ምንጭ ጠቃሚ ናቸው የሚሏቸውን የትርጓሜ ምንጮችን በዘጠኝ ነጥቦች ያስቀምጣሉ ። አነሱም የሚከተሉት ናቸው

- የግእዝ በግእዝ ትርጓሜ ማስረጃ (ምንጮች)
- ሃይማኖታዊ ታሪክ (ተዓምር፣ ገድልና፣ ዜና ቅዱሳን ፣ ገዳማዊ ታሪክ)

- የታሪክና የሕግ መጻሕፍት
- የጸሎትና የመዝሙር መጻሕፍት
- ቅኔ ሊቃውንት
- ሥነ ፍጥረታዊ ታሪክ
- ባሕል ጠቢባን
- ፍካሬ ረባሪ
- የእለት ማስታወሻ ናቸው

፩.፬ የአማርኛ አንድንታ የትርጓሜ ስልቶች

በሊቀ ሊቃውንት መሀሪ ትርፌ ተዘጋጅቶ በታተመው የቅዱስ ጳውሎስ መልዕክታት አንድምታ ትርጓሜ መቅድም ላይ ሲጽፉ ወደ አስራ ሶስት የሚደርሱ የትርጓሜ ስልቶችን ተጠቅመዋል ሰፋ ላለ ግንዛቤ እነዚህን መመልከት ጠቃሚ ነው።ከነዚህ ከነዚህም ጋር ሌሎች ተጨማሪ ስልቶች አሉ እነሱም ፦

ሀ.የሰዋሰውና የቃል አገባብ

ለ. የአገላለጥ አንድምታ

ዕርቅ

ስለ አንድ ነገር በተለያዩ መጻሕፍትና በተለያዩ ሰዎች ወይም በአንድ ሰው በተለያዩ አንቀጽ ላይ እርስ በእርሱ የሚጋጭ አሳብ ያለ መስሎ ቢታይ መፍትሔው «ዕርቅ»ይባላል።ከዚያ እንዲህ አለ፣ከዚያም እንዲህ

አለ ፤ይህ አይጣላምን ተብሎ ይጠይቃል ከዚያም «አይጣላም »የሚል መልስ ይሰጣል።በቀጠልም የዕርቁ ነገር ይቀባል። (ሲራ፪፡፲፰) ሉቃ ፪፡፪ ሥራ ፳፪፡፱።ይህ ዓይነቱ ትርጓሜ በቅዱሳት መጻሕፍት ውስጥ የሚገኙ ችግሮች ያለባቸውን ዘሮች ሊፈታ ስለሚችል በተወሰኑ ንባቦች ላይ ብቻ ሳይሆን በሌሎችም ተመሳሳይ ችግር ባለባቸው ንባባት ሊደረግ የሚገባው የትርጓሜ ስልት መንገድ ነው።

ሐተታ

አንድ ዘርዕ ወይም ንባብ ተነብዖ ከተተረጎመ በኋላ በተጨማሪ በስፍህትና በዝርዝር የሚደረገው አብርሆት «ሐተታ»ተባሏል።ይህም የምርምር አንድምታ ትርጓሜ መንገድ ማለት ነው።

፩.፭ የአንድምታ ትርጉም ትምህርት አሰጣጥ ዘዴ

የአንድምታ ትርጉም ምን ማለት ነው ?

ደቀ መዛሙርት የመጀመሪያ ደረጃ ትምህርታቸውን ሲያጠናቅቁ ግእዝና የግእዝ ቅኔም በሚገባ ያወቁ ወደ አንድምታ ትርጓሜ ትምህርት ቤት ይገባሉ።ይህ የማስተማር ስነ ዘዴ (methods) መሆኑ ነው። ሁሉም የትምህርት ዓይነቶች ደረጃ በደረጃ እና እንደ ተማሪው ፈጣን የትምህርት አቀባበል የሚወስን መሆኑን መገንዘብ ይገባል።አብዛኛውን ጊዜ ደቀመዛሙርቱ በወንጌል ወይም በመዝሙረ ዳዊት ወይም በውዳሴ ማርያም ይጀምራሉ።ነገር ግን ይህ ቀዳሚ ሕግ አይደለም ።ትምህርት ሁል ጊዜ ይሰጣል።በጸሎት ተጀምሮ በጸሎት ይፈጸማል።መደበኛው ትምህርት ከመጀመሩ በፊት የሚከተሉት ጉባኤያት ይከናወናሉ። እነሱም

ሀ. ወንጌል

ለ. ግብር

ቅዱሳት መጻሕፍት ጥናት ሰባተኛ ክፍል

ሐ. ከቅዱስ ጳውሎስ መልዕክታት እስከ ዮሐንስ ራዕይ ነው

ይህ ከላይ የተገለጸው የሀዲስ ኪዳን አንድምታ ትርጓሜ የሚሰጥበት ት/ቤት ነው።የብሉይ ኪዳን አንድምታ ትርጓሜ ትምህርት ቤት ግን ከመደበኛው ትምህርት በፊት አንድ ጉባኤ ይደርሳል።ይህም የመዝሙረ ዳዊት ፣የአስራ አምስቱ ነብያትና የመነልየ ሰሎሞን፣የኢሳይያስ አንድምታ ትርጓሜ ነው።በሊቃውንትና በመጻፈ መነኮሳት ትርጓሜ ትምህርት ቤት ግን ከጸሎት በኋላ በቀጥታ መደበኛ ትምህርት ይጀምራል።

የትርጓሜ መምህሩ በወንበር ወይም ከፍ ባለ ነገር ላይ ይቀመጣል፤ደቀመዛሙርቱ ደግሞ በዙሪያው በመሬት ላይ አጎዛ (የበግ ቆዳ) አንጥፈው ይቀመጣሉ ። ሁሉም ደቀመዛሙርት አንድ ዓይነት ትምህርት አንድ መጽሐፍ አይማሩም ሁለት ወይም ሦስት ወይም አራት ሆነው አንድ መጽሐፍ መማር ይጀምራሉ ።ከደቀመዛሙርቱ አንዱ መጽሐፉን አተርጎሰ (የመጽሐፍ ማንበቢያነው)ዘርግቶበግእዝ ያነባል ።መምህሩም የተነበበውን በትርጓሜ ያብራራል፤ከዚያም በኋላ የመጀመሪያው ቡድን ደቀመዛሙርት ያደመጡትን ለብቻቸው ሆነው ያጠናሉ።ሌላውም ቡድን በዚህ መልክ ይቀጥላል።አንድ ጉባኤ ወይም ክፍለ ትምህርት ሦስት ጊዜ በመምህሩ ይደገማል።የአንድምታ ትምህርት የሚሰጠው በጽሑፍ ሳይሆን በቃል ነው።መምህሩ በቃል ይተረጎማል፤ደቀመዛሙርቱም በቃል ያጠናል ይህም የሆነበት ምክንያት፤

፩ ደቀ መዝሙሩ አንብቧል እንጂ ተምሯል ስለማይባል

፪ የአንድምታ ትርጓሜ መጻሕፍት በመጀመሪያ ስላልተጻፉ

፫ አንዳንዴም መምህራኑ ማየት የተሳናቸው ስለሚሆኑ ነው። ከዚህም በተጨማሪ ደቀ መዝሙሩ በቃል በማጥናት ፈንታ ቢጽፉ ትርጓሜውን ሊያጠናው አይችልም ስለሚባል ነው።

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ (ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት

ዋቢ መጻሕፍት

መጽሐፍ ቅዱስ

የቅዱስ ጳውሎስ መጽሐፍ ንባብ እና ትርጓሜ

የመጽሐፍ ቅዱስ ጥናት

የሰንበት ት/ቤት አመራር እና መምህራን
እንዲሁም ተማሪዎችና ወላጆች በመጽሐፉ ላይ
ያላችሁን ማንኛውም አስተያየት እና ግብዓት
በሚከተለው አድራሻ ላኩልን

office@eotc-gssu.org
https://t.me/GSSUCurriculum_bot

የቅዱሳን መጻሕፍት ጥናት

ሰባተኛ ክፍል

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን የሰ/ት/ቤቶች ማደራጃ መምሪያ የመንበረ ፓትርያርክ
(ዓለም አቀፍ) የሰ/ት/ቤቶች አንድነት